

Ulla Häkkinen

Nelli Miettinen

**MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
PERHEKUMMITOIMINTA
VANHEMMUUDEN TUKENA**

Selvitys Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-
Suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskukselle

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tammikuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 29.1.2015	
Tekijä(t) Ulla Häkkinen ja Nelli Miettinen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma Sosionomi (AMK) Lapsi- ja perhelähtöinen työ	
Nimeke Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta vanhemmuuden tukena. Selvitys Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi- Suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskukselle.		
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö tehtiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskukselle. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa opinnäytetyössä tutkitaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoimintaa Järvi-Suomen piirin kolmella toimialueella. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten perhekummitoiminta ennaltaehkäisevänä tukitoimena tukee vanhemmuutta.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto on kerätty teemahaastatteluin. Teemahaastattelut tehtiin viidelle perhekummitoiminnassa mukana olleelle/olevalle perheelle. Tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössä oli, millaisia kokemuksia vanhemmilla on perhekummitoiminnasta vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta. Tähän vastauksia saatiin kysymällä perheen lähtötilanteesta, konkreettisista kokemuksista toiminnasta, perheen tilanteesta joko toiminnan päätyttyä tai vaihtoehtoisesti haastatteluhetkellä. Haastatteluissa kysyttiin myös, miten toimintaa voitaisiin kehittää vanhemmuutta tukevammaksi toiminnaksi. Äänitetyt haastattelut liitettiin ja analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä, jonka avulla tuloksista saatiin sanallinen ja selkeä kuvaus.</p> <p>Tuloksista kävi ilmi, että perheet kaipaavat tukea, koska äidit ovat usein yksinäisiä ollessaan lasten kanssa kotona, tukiverkosto on pieni, arjen pyörittäminen on raskasta ja siitä seuraa väsymystä, stressiä ja uupumusta. Äitien mielestä he eivät kykene antamaan lapsille tarpeeksi yksilöllistä huomiota. He kaipaavat toista käsiparia arjen eri hetkiin, mahdollisuutta levähtää, aikuiskontakteja ja luotettavaa ja turvallista jutteluseuraa. Perhekummitoiminnan myötä äidit ovat jaksaneet arjessa paremmin, arjen suunnittelu on ollut helpompaa, apu, tuki ja toinen käsipari arjessa ovat olleet tarpeen ja yhteiset jutteluhetket ovat olleet tärkeitä. Äitien stressin väheneminen vaikuttaa positiivisesti myös lapsiin. Äitien mielestä ennaltaehkäisevien palvelujen pariin tulisi ohjata yhä aikaisemmassa vaiheessa ja toiminnasta pitäisi olla enemmän tietoa saatavilla.</p> <p>Koska opinnäytetyön otanta oli melko pieni, ei tutkimustuloksia voida yleistää. Tulokset olivat kuitenkin hyvin yhteneväisiä, joten ne antavat jotain viitettä siitä, mitä monet lapsiperheen vanhemmat voivat kaivata tuekseen. Tulokset ovat myös hyvin yhteneväisiä aikaisempien tutkimuksien ja tutkimustuloksien kanssa. Opinnäytetyön kautta Mannerheimin Lastensuojeluliitto saa arvokasta palautetta ja kehittämisedotuksia perhekummitoimintaan ja tulokset vahvistavat sitä, että perhekummitoiminta on hyödyllinen ja kannattava ennaltaehkäisevä tukitoimi.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Ennaltaehkäisevä lastensuojelu, perhekummitoiminta, vanhemmuus ja vanhemmuuden tukeminen		
Sivumäärä 51+3	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteistä 1 ja 2 yhteystiedot ja allekirjoitukset poistettu		
Ohjaavan opettajan nimi Seija Nissinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Järvi-Suomen piiri, Mikkelin vapaaehtoiskeskus	

DESCRIPTION

 <div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> <div style="font-size: 2em; font-weight: bold; margin: 0;">MAMK</div> <div style="font-size: 0.8em; margin: 0;">University of Applied Sciences</div> </div>		Date of the bachelor's thesis 29.1.2015	
Author(s) Ulla Häkkinen and Nelli Miettinen		Degree programme and option Degree programme in social work Bachelor of Social Services Child and family oriented work	
Name of the bachelor's thesis Family support person activity of the Mannerheim League for Child Welfare as support for parenting. A study for the Mannerheim League for Child Welfare, Volunteer Center of Mikkeli.			
Abstract <p>This bachelor's thesis was conducted for the Mannerheim League for Child Welfare Volunteer Center of Mikkeli. This qualitative thesis aimed at investigating family support person activity. The purpose of the study was to find out how family support person activity supports parenting as a preventive child welfare measure.</p> <p>The data was collected by five theme interviews which were performed for families who were or had been involved in family support person activity. The families were interviewed of their experiences and their life situation before and after the family support person activity. They were also asked how the activity could better support parenting. With these questions the study aimed at finding out what kind of experiences parents have of family support person activity from the parenting support point of view. The interviews were recorded, transcribed and then analysed.</p> <p>The results showed that families need support because mothers are often lonely when they stay at home alone with their children, families have a small support network and it is hard to run the family alone. Consequently, mothers are often tired, stressed and exhausted. Mothers felt that they couldn't give enough individual attention to the children. They needed someone to help in everyday activities with the children, a chance to rest for a while and a grown-up to talk to. Due to family support activity mothers had managed to run everyday life better, it had been easier to plan daily tasks, help from another grown-up had been useful and it had been important to have someone to have conversations with. Mothers' stress had decreased and that had positive influences on the children as well. The interviewed mothers felt that families should be guided to preventive child welfare-services earlier and there should be more information on the services available.</p> <p>Even though the results of the interviews were quite similar to each other and to earlier studies and research results, the results cannot be generalized because there were only five families interviewed for the study. Nonetheless the results might still give an indication of what many families might need as support in their everyday life. The results of this bachelor's thesis confirm that family support person activity is a valuable and profitable form of preventive child welfare. Through this bachelor's thesis the Mannerheim League for Child Welfare gets valuable feedback and can improve their family support person activity.</p>			
Subject headings, (keywords) Family support person activity, parenthood and parenting support, preventive child welfare			
Pages 51+3	Language Finnish	URN	
Remarks, notes on appendices Contact details and signatures have been removed from appendices 1 and 2			
Tutor Seija Nissinen		Bachelor's thesis assigned by The Mannerheim League for Child Welfare, Volunteer Center of Mikkeli	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	ENNALTAEHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU	2
2.1	Ennaltaehkäisevän lastensuojelun tavoite ja toimintamuodot	3
2.2	Ennaltaehkäisevän lastensuojelun tarve	5
2.3	Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja kolmas sektori	7
3	VANHEMMUUS JA VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	9
3.1	Vanhemmuuden tehtävä ja roolit.....	10
3.2	Vanhemmuuden tuki.....	12
4	PERHEKUMMITOIMINTA	14
4.1	Perhekummitoiminta ja toiminnan kohdejoukko.....	14
4.2	Perhekummitoiminnan prosessi.....	16
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET JA TUTKIMUSTIEDOT AIHEESTA.....	18
6	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	22
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
7.1	Käytännön prosessi	23
7.2	Tutkimusmenetelmä	24
7.3	Haastattelu	25
7.4	Aineiston keruu.....	27
7.5	Aineistoanalyysi	29
8	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	29
8.1	Perheen lähtötilanne ennen toiminnan aloitusta	30
8.2	Kokemukset saadusta tuesta	33
8.3	Perhekummitoiminnan kehittäminen vanhemmuutta tukevammaksi.....	36
9	POHDINTA	38
9.1	Opinnäytetyön tuloksien pohdinta.....	39
9.2	Opinnäytetyön prosessi ja jatkotutkimusehdotukset	42
	LÄHTEET	46
	LIITE/LIITTEET	
	1 Tutkimuslupa	
	2 Saatekirje	
	3 Teemahaastattelulomake	

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on tehty Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskukselle. Laadullisessa opinnäytetyössä tutkitaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoimintaa Järvi-Suomen piirin kolmella toimialueella. Perhekummitoiminta, aikaisemmalta nimeltään lapsiperheiden tukihenkilötoiminta, on osa Mannerheimin Lastensuojeluliiton valtakunnallista ja ehkäisevää lapsi- ja perhetoiminnan kokonaisuutta. Toiminnan nimenvaihdos tapahtui vuoden 2014 alussa. Tässä opinnäytetyössä on toiminnasta käytetty molempia nimityksiä. Opinnäytetyössä ollaan kiinnostuneita siitä, miten perhekummitoiminta ennaltaehkäisevänä tukitoimena tukee vanhemmuutta.

Työskennellessämme lapsiperheiden parissa, olemme huomanneet, että vanhemmat kaipaavat tukea, ja että vapaaehtoistyöllä on tärkeä rooli lapsiperheille suunnattujen palveluiden kentällä. Olemme molemmat kiinnostuneita lapsiperheiden kanssa tehtävästä moninaisesta työstä, lastensuojelusta ja etenkin siitä, kuinka ennaltaehkäisevin toimin voidaan tukea vanhemmuutta ja sitä kautta vaikuttaa myös lasten elämään ja hyvinvointiin. Myös kolmannen sektorin rooli ennaltaehkäisevässä lastensuojelullisessa työssä on kiinnostava.

Opinnäytetyössä tulee viiden teemahaastattelun tulosten myötä vanhempien näkökulmasta näkyväksi lapsiperheiden vanhempien tuen tarpeita ja osin myös toimivia työmenetelmiä vanhemmuuden tukemiseen. Mielestämme näistä lapsiperheiden ja vanhemmuuden haasteista tulee puhua. Opinnäytetyön aihe on hyvin mielenkiintoinen ja ajankohtainen muun muassa tukihenkilöiden jatkuvan tarpeen vuoksi. Perhekummitoiminta, ja yleisestikin tukihenkilötoiminta, on myös saanut lähiaikoina huomattavasti julkisuutta. Viime aikoina on uutisoitu paljon muun muassa myös sosiaalityöntekijöiden resurssipulasta ja korostettu varhaisen tuen sekä ennaltaehkäisevän lastensuojelun tärkeyttä ja merkitystä lastensuojelun kentällä. Uuden sosiaalihuoltolain myötä tullaan vuoden 2015 aikana vastaamaan moneen lapsiperheiden palveluissa huomattuun epäkohtaan. Peruspalveluita vahvistetaan, ennaltaehkäiseviin toimiin panostetaan ja asiakkailla on yhtäläinen oikeus palveluihin, oli lastensuojelun asiakas tai ei.

Omaa ammatillisuuttamme ajatellen on tärkeää tietää perhekummitoiminnan kaltaisista tukimuodoista, joita kolmas sektori ja erilaiset järjestöt tarjoavat julkisen sektorin rinnalla. Opinnäytetyö liittyy keskeisesti myös moniin varhaiskasvatuksen teemoihin. Jokaisen lasten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevän tulisi osata ohjata ja opastaa asiakkaita saatavilla olevien palveluiden piiriin. Sosiaalialan työntekijöiden on tärkeää myös osata antaa tietoa asiakkailleen erilaisista tukimuodoista.

Opinnäytetyön lähtöolettamuksena on, että perhekummitoiminta on laadukas ja tärkeä tukimuoto toiminnassa mukana olleille perheille sekä myös yhteiskunnallisesti hyödyllistä ja kannattavaa ennaltaehkäisevää työtä. Vanhempien hyvinvoinnista huolehtimalla pidetään huolta myös lapsista. Laadukkailla lapsiperheiden palveluilla ja vanhemmuutta kokonaisuvaltaisesti tukemalla voidaan edistää koko lapsiväestön kasvua ja kehitystä ja ennen kaikkea hyvinvointia. (Lapsiväestön hyvinvoinnin edistäminen 2012.)

2 ENNALTAEHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU

Lastensuojelulain 1. luvun 4. §:n mukaan lastensuojelun tarkoituksena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun päämääränä on lapsen ja perheen ongelmien ehkäisy ja jo havaittuihin ongelmiin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen etu on ensisijainen lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa. Lastensuojelulain periaatteena on turvata lapselle muun muassa mahdollisuus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä läheisiin ja jatkuviin ihmissuhteisiin, mahdollisuuteen saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa ja taata lapselle turvallinen kasvuympäristö. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojelulain lähtökohtana ovat lapsen oikeudet. Lastensuojelulain 1. luvun 1. §:n mukaan lapsella on ”oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.” 2. §:n mukaan lasten hyvinvointi on ensisijaisesti lapsen vanhemman ja huoltajien vastuulla, mutta tähän tehtävään vanhempien ja huoltajien on saatava tukea ja ohjausta viranomaisilta. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelulain (417/2007) 1. luvun 2. §:ssä on säädetty, että ”lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän

kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin”.

Lastensuojelulain 1. luvun 3. §:n mukaan lastensuojelu jakaantuu ennaltaehkäisevään lastensuojeluun ja lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tarkoittaa niin sanottuja korjaavia toimenpiteitä silloin, kun perhe on jo lastensuojelun asiakkaana. Näitä lastensuojelun toimenpiteitä ovat muun muassa lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja edellä mainittuihin liittyvät sijaishuolto ja jälkihuolto. Korjaavat toimenpiteet alkavat kun perhe on lastensuojelun asiakas, ennaltaehkäisevää lastensuojelua voidaan toteuttaa ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Lastensuojelulaki 88/2010.) Uudistettu sosiaalihuoltolaki tulee jatkossa vähentämään lastensuojelun korjaavien toimenpiteiden tarvetta, kun tiettyjä ehkäisevän työn palveluita, kuten perhetyötä ja kotipalvelua, on vuoden 2015 alusta mahdollista saada ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lain uudistuksen tavoitteena on ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuuden helpottamisella vähentää raskaiden ja kalliiden korjaavien toimien tarvetta. (Sosiaalihuoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja 2014.)

2.1 Ennaltaehkäisevän lastensuojelun tavoite ja toimintamuodot

Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön perustana on lastensuojelulaki ja sen tavoitteena on koko lapsiväestön hyvinvointi. Ennaltaehkäisevän lastensuojelun piirissä pyritään löytämään yleismaailmallisia, koko lapsiväestölle tarkoitettuja, hyvinvointia tukevia tuen ja palvelujen muotoja sekä joko jollekin tietylle lapsiryhmälle tai tiettyyn elämäntilanteeseen tarkoitettuja palveluita. (Törrönen & Vornanen 2004, 154.) Silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana, kunnan tehtävänä on lastensuojelulain 1. luvun 3a§:n mukaan järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevä lastensuojelu on lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämistä ja turvaamista ja sen avulla tuetaan myös vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan tuen ja erityisen tuen keinoin esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvoloissa, varhaiskasvatuksessa, kouluissa, nuorten kanssa tehtävässä työssä sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Lastensuojelulaki 88/2010.) Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan aina suunnitelmallisesti ja sillä on jokin ennalta asetettu tavoite (Ehkäisevä lastensuojelu 2014).

Ehkäisevää lastensuojelutyötä tehdään yhdessä kokonaisvaltaisesti koko perheen kanssa. Vanhempien ja huoltajien ensisijainen velvollisuus on pitää huolta lapsesta ja nuoresta. Tämän velvollisuuden toteutumista pyritään osaltaan varmistamaan kunnan ja muiden sektoreiden järjestämän ehkäisevän työn avulla. Koko perheen huomioonottaminen toiminnassa on tärkeää, sillä lasta ensisijaisesti kasvattaa hänen perheensä eli vanhemmat/huoltajat ja muut läheiset. Koti on tärkeä ympäristö lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Usein lapsen hyvinvointiin vaikuttaa suuresti hänen vanhempiensa ja sisarustensa kokema hyvinvointi. Tukemalla vanhempia toimimaan lapsensa kasvattajina ja huoltajina edistetään siis myös lapsen hyvinvointia. Ehkäisevän työn tarkoituksena ja tavoitteena on, että asioihin puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, vanhempia tuetaan lapsen hoidossa ja kasvatuksessa ja että lapsen etu huomioidaan kaikessa toiminnassa. (Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet 2012.) Ehkäisevä työ on tärkeää ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän raportin mukaan vanhemmat toivoisivatkin nykyistä varhaisempaa huoleen puuttumista ja ennaltaehkäisevään toimintaan panostamista lasten ja perheiden palveluissa (Perälä ym. 2011, 76).

Ennaltaehkäisevää lastensuojelua toteutetaan usealla eri tavalla. Kunnan järjestämänä ennaltaehkäisevän lastensuojelun toimintamuotona on esimerkiksi ehkäisevä toimeentulotuki. Tämän avulla perhettä voidaan tukea muun muassa harrastustoiminnassa tai opiskelussa ja näin ollen turvata perheen sosiaalista turvallisuutta. Kunnat voivat järjestää myös lapsiperheiden kotipalvelua, jonka tavoitteena on perheen omien voimavarojen vahvistaminen lastenhoidossa ja arjentaidoissa opastamisen avulla. (Lapsiperheiden kotipalvelu ja ehkäisevä toimeentulotuki 2015.) Ennaltaehkäisevää perhetyötä tehdään ilman lastensuojelun asiakkuutta kunnan peruspalveluissa, kuten äitiys- ja lastenneuvoloissa ja päivähoidossa. Muita ennaltaehkäisevän lastensuojelun toimintamuotoja ovat muun muassa erilaiset vanhempainryhmät, vertaisryhmätoiminta ja loma- ja leiritointi lapsille ja perheille. Näitä toimintoja voidaan järjestää yhteistyössä eri sektorien välillä. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut, kuten avoimet päiväkodit, kerho- ja leikkitoiminta ja perhekerhot, ovat myös osa ylisektorista ennaltaehkäisevää lastensuojelua. (Esimerkkejä ennaltaehkäisevän lastensuojelun toiminatamalleista 2015.)

2.2 Ennaltaehkäisevän lastensuojelun tarve

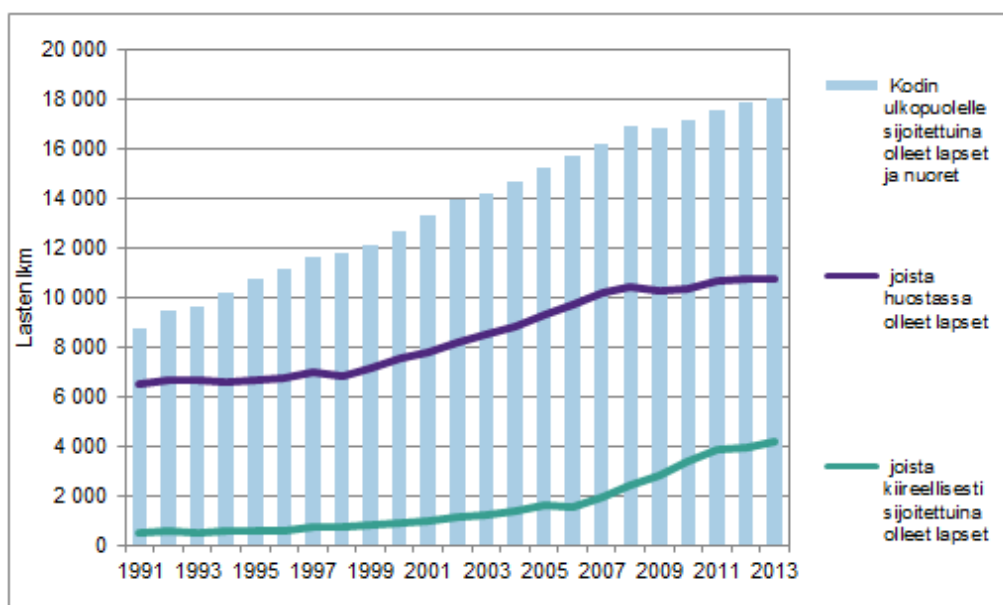
Lastensuojelun ja sosiaalityöntekijöiden resurssipula on ollut viimeaikoina mediassa useasti esillä. Resurssipulaa on tuotu julki etenkin viimeaikaisten valitettavien lapsisurmiin liittyvien uutisten myötä. Aluehallintoviraston sosiaalihuollon ylitarkastaja Eliisa Roimaa myöntää työntekijöiden kiireen ja ylikuormituksen. Lastensuojelun asiakasmäärät suhteessa työntekijäresursseihin ovat viranomaisten mukaan tällä hetkellä riittämättömät. Näiden resurssien riittämättömyyden vuoksi korjaava lastensuojelutyö on valitettavasti mennyt ehkäisevän työn edelle useissa kunnissa, mikä on huolestuttavaa pitkän aikavälin vaikutusten vuoksi. (Lastensuojelun resurssit lujilla... 2014.) Talentian suositus vuonna 2012 oli, että yhtä sosiaalityöntekijää kohden saa olla enintään 30 lasta asiakkaana kerrallaan. Todellisuudessa lastensuojelussa työskentelevällä saattoi olla jopa 100–120 lasta asiakkaanaan. Resurssit lastensuojelussa eivät ole siis pitkään aikaan kohdanneet asiakkaiden tarpeiden kanssa. (Talentian tiedotteet 2012.)

Viimeaikaisten tapahtumien jälkimainingeissa on useasti uutisoitu myös lapsiperheiden vanhempien itse perustamista sosiaalisen median yhteisöistä. Yhteisöissä perheet voivat saada pientä apua pikaisesti silloin, kun tuntuu siltä, että tarvitsee tukea tai hetkellistä apua. Yhteisöissä voidaan myös esimerkiksi keskustella lapsiperheitä askarruttavista aiheista ja hakea ulkoilu- ja kahvittelukavereita vastaavassa elämäntilanteessa olevista vanhemmista. Yhteisöjä on perustettu, koska perheet ovat tiedostaneet kuinka hankalaa avun saaminen kotiin pikaisesti voi olla. Tämän kaltaisille toimille on selkeästi tarvetta, sillä ammattiavun saaminen voi kestää pitkiäkin aikoja. (Airola 2014.) Lapsiasiavaltuutetun Tuomas Kurttilan ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton pääsihteeri Mirjam Kallandin mukaan pienten lasten vanhemmat jäävät valitettavan usein lasten kanssa yksin. Nykyisen palvelujärjestelmän puitteissa lapsiperheet saavat apua usein vasta lastensuojelun kautta. Kallandin mukaan on ongelmallista, että palvelut ovat hajallaan ja järjestelmä on niin jäykkä, minkä vuoksi monelle perheelle avun hakemisen kynnyks voi olla liian korkea. (MLL: Varhainen tuki pelastaisi perheitä 2014.)

Nykyään perheiden on haastavaa saada apua muun muassa siksi, että monet palvelut vaativat asiakkailtaan lastensuojelun asiakkuutta. Perheiden tulisi kuitenkin saada palveluita helposti, niiden tulisi siis olla matalan kynnyksen palveluita eli helposti saatavilla. Lisäksi luottamusta palveluihin tulisi lisätä esimerkiksi muokkaamalla palveluita

perheiden tarpeita vastaavaksi ja lisäämällä resursseja. Lastensuojelun painopiste on tähän saakka ollut selkeästi raskaissa, korjaavissa toimenpiteissä eivätkä resurssit ole riittäneet myös ennaltaehkäisevään työhön. Varhaiseen tukeen tulisi panostaa ja ennaltaehkäisevän työn tulisi aina olla lastensuojelussa pääosassa (Autio 2014). Varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn myötä apu tulisi perheille riittävän ajoissa ja samalla kunnille tulisi säästöjä etenkin lastensuojelusta (MLL: Varhainen tuki pelastaisi perheitä 2014). Kuten esimerkiksi edellä mainitut resurssipula ja matalan kynnyksen palveluiden tarkeys osoittavat, ovat ennaltaehkäisevän lastensuojelun palvelut tarpeellisia ja tehokkaita. Tätä osoittavat myös seuraavaksi käsitellyt aiheet: Suomen suuri lapsiperheiden määrä, lastensuojelutilastot ja ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn väliset kustannukset.

Tilastokeskuksen (2014) mukaan vuonna 2013 lapsiperheitä Suomessa oli yhteensä 576 000 eli noin 40 prosenttia Suomen väestöstä kuului lapsiperheisiin. Tuolloin alaikäisiä lapsia näissä perheissä oli yhteensä noin 1 057 000. (Tilastokeskus 2014.) Samana vuonna kiireellisesti sijoitettuja lapsia oli noin 4200, mikä alla olevan kuvan (ks. kuva 1) mukaan tarkoittaa yli kuuden prosentin nousua vuodesta 2012. Huostaan otettuja lapsia oli noin 10 700. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina taas oli lähes 89 000 lasta ja nuorta. Avohuollon asiakasmäärä edelliseen vuoteen verrattuna oli kaksi prosenttia suurempi. (Lastensuojelu 2013.)

KUVA 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1991–2013 (Lastensuojelu 2013).

Tarjottujen palveluiden aiheuttamia kustannuksia on usein helppo määritellä, mutta ehkäisevien toimien aiheuttamia säästöjä on vaikeampi esittää. Kuitenkin useilla ehkäisevillä toimilla on suuria vaikutuksia väestön hyvinvointiin. Useilla hyvinvoinnin edistämisen toimilla on myös suuria kustannusvaikutteita. Vaikka ennaltaehkäisevistä toimista aiheutuvat säästöt nähdään vasta pitkällä ajanjaksolla katsasteltuna, on ehkäisevän ja korjaavan työn kustannusten välillä mahdollista toteuttaa vertailua. Kun vertailaan kustannuksia ehkäisevän ja korjaavan työn välillä, voidaan pohtia, vähentääkö ehkäisevä työ raskaan, korjaavan työn tarvetta. (Vaikuttavuus ja kustannukset 2014.)

Esimerkiksi ehkäisevässä työssä lastensuojelun toimien hinta yhtä lasta kohden on noin 3000 euroa vuodessa. Mikäli ehkäisevässä työssä epäonnistutaan, kustannukset huostaan otettuun lapseen kohdistetuista lastensuojelun toimista riippuen ovat noin 18 000–72 000 euroa vuotta kohden. Mikäli lapsi päätyy vaikeasti oireilevien lasten ja nuorten palveluiden piiriin, on hoidon keskimääräinen pituus 38 kuukautta ja täten hoidon kustannukset nousevat keskimäärin 470 000 euroon lasta tai nuorta kohden. Jos lapsi sijoitetaan kiireellisesti ja joudutaan ottamaan huostaan, kustannukset nousevat entisestään. Lastensuojelun avohuollonpalveluihin verrattuna kodin ulkopuolelle sijoittaminen on moninkertaisesti kalliimpaa. Hyvinvoinnin edistäminen ehkäisevin toimin on kustannustehokkaampaa ja säästää sekä rahaa että perheiden voimavaroja. (Hyvinvointi ja terveyserot 2014.)

2.3 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja kolmas sektori

Ehkäisevää työtä on kaikki sellainen toiminta, jolla pyritään edistämään lasten hyvinvointia. Ehkäisevää työtä kehitetään ja toteutetaan yhteiskunnallisesti, yhteisöllisesti ja yksilöllisesti kunnan palveluissa ja järjestöissä. Eri sektorit toteuttavat ennaltaehkäisevää lastensuojelua moniammatillisena yhteistyönä alueellisesti, seudullisesti ja valtakunnallisesti. (Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet 2012.) Valtakunnallisesti paikkansa vakiinnuttaneita kolmannen sektorin lapsiperheiden palveluita tarjoavia yhdistyksiä ja järjestöjä ovat muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Perhehoitoliitto, Ensi- ja turvakotien liitto, Suomen mielenterveysseura ja Väestöliitto. Näiden edellä mainittujen yhdistysten ja järjestöjen tarjoamia palveluita ovat esimerkiksi erilaiset vertaisryhmät, kohdennettu perhetyö ja turvakotitoiminta. (Vilén ym. 2010, 33.) Jotta ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö palvelisi parhaiten lasten etua, tulee eri sektoreiden välillä tehdä yhteistyötä. (Ehkäisevän työn toteuttaminen 2012).

Sosiaalihuoltoasetus suorastaan velvoittaa kuntia yhteistyöhön esimerkiksi järjestöjen kanssa. Asetuksessa sanotaan, että sosiaalilautakunnan on tuettava kunnan asukkaita omatoimiseen sosiaalisten epäkohtien ehkäisemiseen ja korjaamiseen sekä ylläpitämään ja kehittämään hyvinvointia tukevia ja edistäviä olosuhteita (Möttönen & Niemelä 2005, 151). Hyvinvointipalvelujen järjestämisen päävastuu on julkisella sektorilla, mutta yritysten ja järjestöjen tuottamat ja kunnan ostamat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ovat lisääntyneet nopeasti vuoden 1995 jälkeen, nopeinta kasvu on ollut sosiaalipalveluissa. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla kolmannen sektorin merkitys on sekä taloudellisesti, yhteiskunnallisesti että inhimillisesti merkittävä ja siksi kuntien kannattaa tukea ja rahoittaa sosiaali- ja terveysalan järjestöjä. (Seppelin 2011.)

Järjestötoiminnan tavoitteena on usein muun muassa lisätä ihmisten sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia, antaa ihmisille mahdollisuuksia ja keinoja välittää ja huolehtia toisista, olla auttamassa ihmisten ja ihmisryhmien oman identiteetin rakentamisessa ja vahvistamisessa ja luoda väyliä osallisuuteen. Järjestötoiminta on perinteisesti nähty eittaloudellisenä toimintana, jonka perustana on vapaamuotoisuus ja vapaaehtoisuus ja motiivina yleensä harrastaminen tai sosiaalisen kanssakäymisen ja yhteisen asian edistäminen. Näiden perinteisemmin toimivien järjestöjen rinnalle on kehittynyt ajan myötä myös paljon järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka hakeutuvat enemmän yhteistyöhön julkisen sektorin kanssa palvelujen tuottajina ja myyjinä. (Pihlaja 2010, 35.)

Vapaaehtoistoiminnalla on kolmannen sektorin toiminnassa suuri rooli. Vapaaehtoisten tehtävä nähdäänkin järjestötoiminnassa ennen kaikkea ennaltaehkäisevässä työssä, ei niinkään korjaavassa toiminnassa. Vapaaehtoistoiminta ei ole pelkästään ihmisten vapaaehtoista auttamista, vaan vaihtoehtoista ja ennaltaehkäisevää ihmisen arkielämän toimintaa. Vapaaehtoistoiminta perustuu usein ihmisten omakohtaisiin kokemuksiin tai vastoinkäymisiin ja vapaaehtoistyön avulla he voivat mahdollisesti kokea voivansa vaikuttaa asioihin jopa ennaltaehkäisevässä mielessä. Vapaaehtoisten mahdollisesti tärkein tehtävä sosiaalipalveluissa on vahvistaa ihmisten epävirallisia verkostoja, mikä taas voi auttaa ihmisiä löytämään voimavaroja ja omia keinoja ratkaista sosiaalisia ongelmiaan. (Lehtinen 1997, 9, 18.)

Vaikka vapaaehtoisten antama panos on tärkeä, tarvitsevat järjestöt palveluiden tuottajina kuitenkin entistä enemmän palvelukseensa myös palkattua henkilökuntaa ja rahoitusta toiminnalleen, varsinkin siinä vaiheessa, kun järjestön työmäärä kasvaa niin suureksi, ettei sitä joko voida, osata tai jakseta hoitaa vain vapaaehtoisten voimin (Pihlaja 2010, 36, 46). Resurssien rajallisuudesta johtuen, julkinen sektori joutuu aina tekemään palveluja rajaavia päätöksiä ja asettamaan erilaiset tarpeet tärkeysjärjestykseen. Sen vuoksi kaikkien järjestöjen esityksiin ei voida vastata myöntävästi ja järjestöt joutuvat perustelemaan ja markkinoimaan palveluitaan kunnille, vaikka yleistä kansalaistoimintaa onkin hankala tuotteistaa, hinnoitella ja myydä. (Möttönen & Niemelä 2005, 157–159.) Järjestöjen tuottamat palvelut voidaan jakaa käytännössä kahteen ryhmään, riippuen siitä, minkälaista yhteistyötä järjestöt tekevät julkisen sektorin kanssa. Toinen ryhmä tekee kunnan, Kelan tai valtion kanssa yhteistyötä, joka perustuu esimerkiksi ostopalveluihin, maksusitoumuksiin, yhteistoimintasopimuksiin, palvelusetelijärjestelmään tai järjestölle maksettaviin avustuksiin. Toinen palveluja tuottava ryhmä ei tee niin tiivistä ja palvelun rahoitukseen liittyvää yhteistyötä julkisen sektorin kanssa, vaan tarjoavat väestölle itsenäisesti apua, tukea ja palveluja. Näillekin palveluille osa rahoituksesta voi tulla esimerkiksi kunnan tai Raha-automaattiyhdistyksen avustuksesta tai erilaisista hankerahoituksista. (Pihlaja 2010, 34–35.)

3 VANHEMMUUS JA VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Perhettä käsitteenä ei voida määritellä yksiselitteisesti. Käsitys perheestä vaihtelee kulttuurin mukaan. Monessa kulttuurissa erotetaan usein perhe ja sukulaiset – esimerkiksi suomalaisessa ja länsimaisessa kulttuurissa perheeseen nähdään kuuluvaksi vain perheen vanhemmat ja yhä kotona asuvat lapset. Vilén ym. (2010) mukaan Suomen tilastokeskuksessa samassa asunnossa asuvien henkilöiden katsotaan muodostavan perhe. ”Tilastokeskuksen tilastoissa perheet luokitellaan lapsettomiin tai lasten kanssa asuviin avio- ja avopareihin, rekisteröityihin mies- ja naispareihin sekä yhden vanhemman perheisiin. Lapsiperheiksi luokitellaan perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Monissa perhetyötä tekevissä palveluyksiköissä perhe määritellään niin, että siihen kuuluu lapsi ja lapsen viralliset huoltajat.” (Vilén ym. 2010, 10.)

Kuten perhe käsitteenä, on myös vanhemmuuden käsite moniselitteinen ja sitä voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Tarkastelua voidaan toteuttaa muun muassa biologisesta, psyykkisestä, sosiaalisesta tai juridisesta näkökulmasta. (Vilén ym. 2010, 10.) Yksilön tuleminen vanhemmaksi on aina suuri elämänmuutos. Siihen, miltä uusi elämäntilanne ja uusi rooli tuntuu, vaikuttaa yksilön elämäntilanne ja se, tuleeko vanhemman rooli hänelle ennalta suunniteltuna vai yllätyksenä tai ennakoimattomana. (Tapio ym. 2010, 126.)

Eri asiantuntijat sekä lainsäädäntö ovat määritelleet vanhemmuutta, sen kriteerejä ja tehtäviä. Kiteytetysti määritteet – kuten turvallisuus, hellyys ja rajat – voisivat olla näytämässä suuntaa vanhemmuuden tehtävälle. Kun puhutaan vanhemmuudesta, keskustellaan lapsen hoivasta, huolenpidosta, huoltajuudesta, suojelusta, kasvatuksesta ja emotionaalisesta kohtaamisesta. Vanhemmuus on vuorovaikutustapahtuma lapsen ja aikuisen välillä. Molempien, sekä lapsen että aikuisen, persoonallisuus vaikuttaa kahdenkeskisen suhteen kehittymiseen. Riittävä vanhemmuus vaatii aikuiselta hyvää itsetuntoa ja tietoisuutta omista tunteistaan ja tarpeistaan. (Saarnio 2004, 241–244.)

3.1 Vanhemmuuden tehtävä ja roolit

Vanhemmuuden rooli on peruuttamaton, kerran alettuaan, se kestää koko elämän. Vanhemmuuden tehtävä ja rooli muuttuvat jatkuvasti. (Järvinen ym. 2012, 124.) Viisi vanhemmuuden keskeisintä roolia ovat toimia lapselle elämän opettajana, rakkauden antajana, huoltajana, rajojen asettajana ja ihmissuhdeosaajana (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013). Jokaiseen rooliin kuuluu erityispiirteitä ja eri tehtäviä lapsen eri ikävaiheissa (Rautiainen 2001, 7). Vanhemman roolissa on mahdollista kasvaa ja kehittyä jatkuvasti, eikä vanhemmuus ole koskaan valmista. Täydellistä vanhemmuutta ei voida määritellä, eikä siihen ole tarvettakaan. Jokaisella vanhemmalla ja ammattilaisella on omanlaisensa käsitys hyvästä ja riittävän hyvästä vanhemmuudesta. (Järvinen ym. 2012, 125.)

Vanhemmuus on elämää syvästi rikastava, mutta myös omalla tavallaan haastava asia (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60). Hyvän vanhemmuuden tuloksena syntyy hyvä lapsuus (Järvinen ym. 2012, 40). Nykypäivän vanhemmat ovat aiempaa tietoisempia kasvatustehtävästään (Rönkä & Kinnunen 2002, 4). Vanhemmat neuvottelevat sekä keskenään että lasten kanssa muun muassa vanhemmuuden tehtävistä ja ajankäytöstä.

Ajankäyttö perheissä on nykyään jaettu työaikaan, vapaa-aikaan, omaan aikaan ja lastenhoitoon käytettävään aikaan. Vanhemmuuden vaatimukset ja odotukset ovat tänä päivänä usein ristikkäisiä, esimerkiksi usean asiantuntijan mielipiteet eroavat toisistaan. Yhtenä vanhemmuuden vaatimuksena pidetään nykyään itsereflektointia, jota tehdään perinteisten vanhemmuutta koskevien uskomusten ja asiantuntijatiedon pohjalta. Myös median välittämä kuva ihanteellisesta elämäntyylistä vaikuttaa vanhemmuuden rakentumiseen. (Järvinen ym. 2012, 40.) Uuden kulttuuri- ja toimintaympäristön myötä perheille ja sen kaikille jäsenille on syntynyt uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta nämä muutokset ovat tuoneet mukanaan myös uudenlaisia vaatimuksia ja stressitekijöitä (Rönkä ym. 2002, 59).

Koko perheen hyvinvointia ajatellen on tärkeää huolehtia vanhempien välisestä toimivasta parisuhteesta. Perheen perustaminen voi parhaimmillaan olla parisuhteelle hyväksi ja lujittaa sitä, mutta lapsiperheissä vanhempien parisuhteeseen kohdistuu myös suuria paineita. Lasten syntymisen myötä arki on usein aikaisempaa vaativampaa ja vanhempien parisuhteen ylläpitämiselle jää entistä vähemmän aikaa. Tutkimukset ja tilastot osoittavat, että äitien ja isien välinen työnjako on edelleen melko epätasainen ja äitejä kuormittavat lastenhoito ja kotityöt enemmän kuin isiä. Arkirutiineista selviytyminen vaatii ajan ja voimien jakamista tasaisesti, jotta sekä äitien että isien voimavarat olisivat riittävät parhaimpaan mahdolliseen arkeen ja perhe-elämään. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 50.) Ydinperheen ulkopuoliset tukiverkostot ovat myös hyvin olennainen osa perheen hyvinvointia (Vilén ym. 2010, 12). Vanhemmuuteen tuo haasteita sosiaalisten verkostojen mureneminen, tukea ja apua arjen pulmiin ei välttämättä ole saatavilla läheltä. Isovanhemmat voivat asua kaukana ja naapureilta voi tuntua vaikealta pyytää apua. (Rönkä & Kinnunen 2002, 5.)

Vaikka vanhemmuus on antoisaa ja luo ihmisille uudenlaista merkitystä elämään, on vanhemman tärkeää muistaa huolehtia myös itsestään (Tapio ym. 2010, 130). Sekä Lammi-Taskulan ym. (2009, 60) että Perälän ym. (2011, 8) mukaan lähes puolet nyky-päivän lapsiperheiden vanhemmista on huolissaan jaksamisesta vanhemman roolissaan. Huolia aiheuttaa sekä yhteiskunnalliset muutokset että jokaisen elämän yksilölliset seikat. Vanhemmuutta kuormittavat muun muassa työelämän kovat vaatimukset ja omaan terveyteen liittyvät pulmat. (Lammi-Taskula & Bardy 2009.) Lastensuojelun asiakkuuden taustalla onkin usein juuri vanhempien jaksamattomuus. Yhä useammin myös niin sanottujen ”tavallisten perheiden” työelämässä mukana olevat isät ja äidit kokevat ettei

heillä ole riittävästi aikaa ja ovat huolissaan omasta jaksamisestaan vanhemman roolissa. (Lammi-Taskula ym. 2009, 11.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2011 teettämässä raportissa käy ilmi, että muita tavallisia huolen aiheita, oman jaksamisen lisäksi, vanhempien keskuudessa ovat yhteisen ajan riittämättömyys, parisuhdeongelmat ja taloudelliset huolet, jotka johtuvat esimerkiksi työttömyydestä. Suurta huolta vanhemmissa herättää myös oman lapsen fyysinen terveys, psykososiaalinen kehitys ja terveys, sosiaaliset suhteet ja tunne-elämä tai niiden häiriöt. Vanhemmista huolestuneempia osapuolia ovat yleensä äidit, ja äitien on helpompaa keskustella huolista kuin isien. Lasten ja perheiden palveluissa pyritään toimimaan ennaltaehkäisevän lastensuojelun tarkoituksen mukaisesti, eli tunnistamaan tuen tarpeet riittävän varhaisessa vaiheessa ja ajoittamaan tuki oikea-aikaisesti. Vanhempien huolien huomioiminen on yksi tehokkaimmista keinoista tunnistaa perheiden tarvitsema tuki varhaisessa vaiheessa. (Perälä ym. 2011, 8, 17.)

3.2 Vanhemmuuden tuki

Usean lapsiperheen vanhemmat saattavat kaivata jossain vaiheessa elämäänsä tukea vanhemmuuteensa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsi-projektissa mukana olleet vanhemmat ovat arvioineet omaa tuen tarvettaan vanhemmuuteen. Tuen tarpeissa korostuivat vanhempien uupumus, epävarmuus ja jaksamattomuus, vastuun jakamiseen ja ajankäyttöön liittyvät ongelmat. Lisäksi kysymyksiä olivat herättäneet asiat, jotka liittyvät lasten kasvatukseen ja hoitoon, sosiaaliseen verkostoon, parisuhteeseen ja perheenjäsenten terveydentilaan. (Saarnio 2004, 244.) Perälän ym. (2011) mukaan vanhemmat ovat kokeneet saaneensa apua ja tukea parhaiten lapsen terveyteen ja arjen jaksamiseen liittyvissä asioissa, sekä ovat tyytyväisiä saamaansa henkiseen tukeen ja tukeen lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. Riittämätöntä vanhempien mielestä on ollut heidän saamansa tuki lasten tunne-elämään, käytökseen ja psykososiaalisiin ongelmiin liittyvissä huolissa. Lisäksi vanhemmat toivoisivat enemmän myönteistä palautetta, tukea talouteen, parisuhteeseen sekä parempaa tukea mielenterveys- ja päihdeongelmissa. (Perälä ym. 2011, 8.)

Avun ja tuen hakeminen ei ole vanhemmille aina helppoa. Kynnys hakea palveluja voi olla muutenkin korkea ja usein palvelujen etsimiseen tarvitaan suureksi osaksi vanhempien omaa aktiivisuutta, rohkeutta kysellä ja myöntää oma avun tarve. Lisäksi voi olla

hankalaa löytää juuri oikea palvelu omiin tarpeisiin. (Järvinen ym. 2012, 40.) Monet saattavat nähdä lastensuojelun ehkä jollain tavalla pelottavana eikä lastensuojeluun usein luoteta. On uutisoitu ihmisten kokemista lastensuojelun ylilyönneistä tai toisaalta tarvittavan avun puuttumisesta. Perheet eivät uskalla pyytää apua ja hakea tukea, koska pelkäävät seurauksia ja leimatuksi tulemistä. Ennaltaehkäisy ja matalan kynnyksen palvelut ovat tärkeitä väyliä lastensuojelulle saada perheitä luottamaan olemassa olevaan järjestelmään. (Lisää matalan kynnyksen palveluja perheiden tueksi 2013.)

Avoimen ja matalan kynnyksen toimintamallien kehittämisen -työryhmän mukaan avoimia ja matalan kynnyksen perhepalveluita tarjoavat sekä kunnan peruspalvelut että kolmas sektori ja seurakunnat. Matalan kynnyksen palvelut ovat helposti saatavilla ja lähellä asiakkaita. Näihin palveluihin ei tarvitse lähetettä, eikä niitä käyttäessä tarvitse olla esimerkiksi lastensuojelun asiakas. Avoin tai matalan kynnyksen palvelu ei tarkoita välttämättä jotain fyysistä paikkaa, vaan voi olla myös toimintamalli tai vaikka mahdollisuus mennä jollekin tietylle vastaanotolle ilman ajanvarausta. (Laine ym. 2009, 7.) Matalan kynnyksen palvelut ja muut perhepalvelut on koottu joissain kunnissa toiminnalliseksi monialaiseksi perhekeskuskokonaisuudeksi. Niihin on voitu koota esimerkiksi äitiysneuvolan, lastenneuvolan ja avoimen varhaiskasvatuksen palvelut sekä ehkäiseviä sosiaalipalveluja. (Palvelukokonaisuudet 2015.)

Kunnat, järjestöt ja seurakunnat tarjoavat avoimia varhaiskasvatuspalveluita lapsiperheille. Esimerkkinä näistä palveluista ovat avoimet päiväkodit, leikkipuistot, kerho- ja leikkitoiminta ja perhekahvilat. Avoin varhaiskasvatus tarjoaa toimintaa lapsille tai lapsille ja vanhemmille yhdessä. Vanhemmille tämä toiminta tarjoaa lyhytaikaista lastenhoitopalvelua, tilaisuuden osallistua yhdessä lapsen kanssa virkistävään toimintaan, mahdollisuuden tavata muita lapsiperheitä ja saada vertaistukea muilta samassa tilanteessa olevilta vanhemmilta. (Avoimet varhaiskasvatuspalvelut 2015.) Vertaisryhmätoiminta on myös tärkeä matalan kynnyksen palvelu, joka tukee vanhemmuutta. Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjestää samassa elämäntilanteessa oleville ja samojen arjen haasteiden kanssa kamppaileville vanhemmille vertaisryhmiä. (Vertaisryhmät 2015.) Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhempainpuhelin ja vanhempainnetti ovat myös hyviä esimerkkejä todellisista matalan kynnyksen palveluista, niihin voi soittaa tai kirjoittaa nimettömänä ja luottamuksellisesti (Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu 2015).

4 PERHEKUMMITOIMINTA

Mannerheimin Lastensuojeluliitto kouluttaa tukihenkilöitä lapsiperheille, eli perhekummeja. Aiemmin toiminta tunnettiin nimellä ”lapsiperheiden tukihenkilötoiminta”, mutta sittemmin nimi on vaihdettu perhekummitoiminnaksi. Nimenvaihdos on tehty, jotta toiminta erotettaisiin paremmin lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta ja näin ollen toimisi perheille entistä paremmin tarkoituksensa mukaisena matalan kynnyksen palveluna. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiperheiden tukihenkilötoiminta eroaa monesta muusta tukihenkilötoiminnasta siinä, että tuettavana on koko perhe, ei vain yksi perheenjäsen. (Sourander 2011, 2.) Perhekummi on siis tukihenkilö, ja toiminta on samaa kuin aikaisemminkin – nyt toiminta tapahtuu vain eri nimen alla. Tässä ”Perhekummit ja perhekummitoiminta” -teoriaosuudessa tullaan käyttämään kumpaakin nimitystä, sillä suurimmassa osassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintaa käsittelevissä lähteissä käytetään vielä tukihenkilötoiminta nimitystä.

Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta on osa Mannerheimin Lastensuojeluliiton valtakunnallista ja ehkäisevää lapsi- ja perhetoiminnan kokonaisuutta. Malli perustuu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin Vauvaperhe-hankkeen kehittämistyöhön ja siinä saatuihin kokemuksiin. Toiminta täydentää kunnan peruspalveluita osana Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhetoiminnan kokonaisuutta. Perhekummitoiminnan syntymisen taustalla ovat tämän päivän lapsiperheiden tarpeet ja vanhemmuuden haasteet, kuten työelämän muutokset ja sosiaalisten verkkojen mureneminen. Sen tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja perheen hyvinvointia sekä ehkäistä ongelmien syntymistä ja kasautumista. Toiminta tukee myös lapsiperheen elämänhallintaa ja antaa voimia arkeen. Toiminta on suunnattu lasta odottaville ja neuvolaikäisten lasten perheille ja lähtökohtana on perheen subjektiivinen kokemus tuen tarpeesta. (Sourander.)

4.1 Perhekummitoiminta ja toiminnan kohdejoukko

Perhekummit ovat vapaaehtoisia henkilöitä, joiden tehtävänä lapsiperheen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukeminen ja perheen voimavarojen lisääminen. ”Perhekummitoiminta on suunnattu perheille, joilla ei ole luonnollista tukiverkostoa, kuten omia sukulaisia tai ystäviä samalla paikkakunnalla.” Se sopii ”vanhemmille, jotka kaipaavat

vahvistusta vanhemmuuteen, esimerkiksi esikoislapsen saaneille, nuorille vanhemmille, yksinhuoltajille tai vanhemmille, jotka kokevat itsensä yksinäisiksi tai väsyneiksi sekä perheille, joiden arki luo haasteita vanhemmuuteen tai parisuhteeseen.” (Perhekummit tarjoavat tukea lapsiperheille 2014.) Esimerkiksi aivan normaalit ydinperheiden äidit jäävät usein vaille tukea, kun isä on päivät töissä ja äiti valvoo yöt ja päivät hektisen pikkulapsivaiheen ajan. Toiminta ei kuitenkaan katso perhemuotoja eikä perheessä tarvitse olla ongelmia, vaan vapaaehtoisten tukea voi hakea kuka tahansa sitä tarvitseva. (Raittila 2014, 12.)

Perheen ja perhekummin suhteen lähtökohtana on vapaaehtoinen ja tasavertainen kumppanuus. Perhekummi ei ole lastenhoitaja eikä kodinhoitaja vaan osallistuu perheen arkeen, on läsnä kuunnellen ja keskustellen. Perhekummi voi käydä perheen kanssa yhdessä kodin ulkopuolella esimerkiksi ruokaostoksilla, ulkoilemassa tai puistossa. Perheet voivat viettää aikaa perhekummin kanssa myös kotona normaalien, arkisten puuhien parissa. (Perhekummit tarjoavat tukea lapsiperheille 2014.)

Tukihenkilötoiminta eroaa monesta muusta vapaaehtoistyöstä. Tukihenkilötoiminta on yksilöllisempää kuin muu vapaaehtoistoiminta ja tukihenkilötoimintaa leimaa muuta vapaaehtoistoimintaa enemmän arkielämä ja sitoutuminen. Tukisuhde voidaan nähdä yhteisenä matkana, prosessina, jonka tukihenkilö ja tuettava kulkevat. Koska tukihenkilötoiminta tapahtuu tuettavan perheen arjessa ja tukihenkilö elää perheen mukana arkea yhdessä kohdaten perheen oman kulttuurin, muodostuu tukisuhteen aikana tukihenkilön ja tuettavan perheen lasten sekä vanhempien välille usein luja ihmissuhde. (Sounder 2011, 2.)

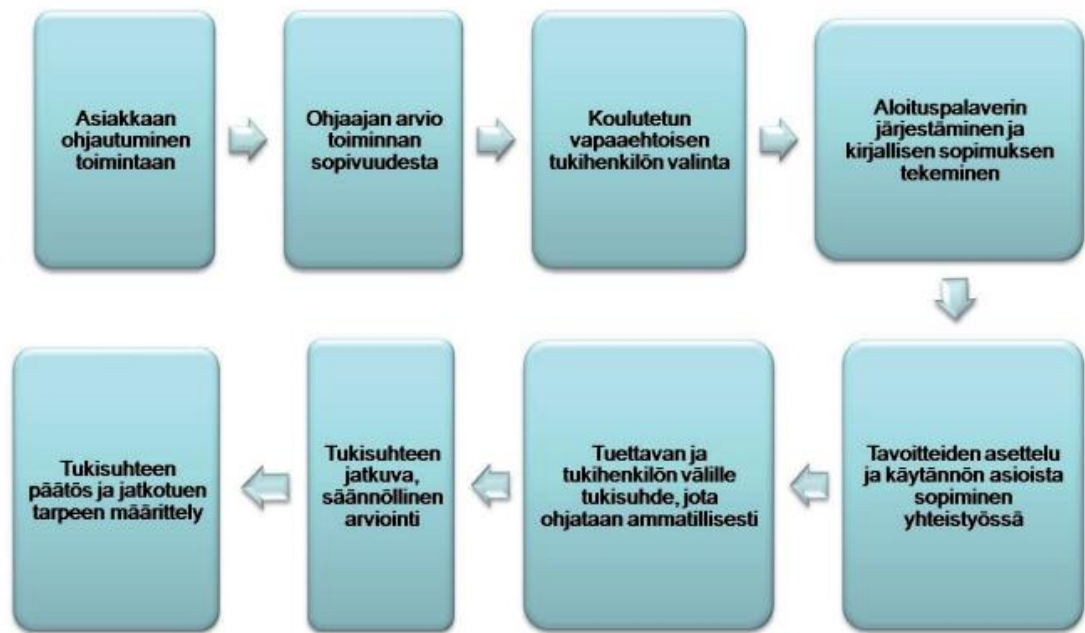
Perhekummitoiminta on ollut lähiaikoina esillä mediassa sen tarjoaman tuen ajankohittaisuuden ja tarpeellisuuden vuoksi. Perhekummeja rekrytoidaan koko ajan ja tarvetta vapaaehtoisille on paljon. Esimerkiksi Jari Pietilä (2013) toteaa Helsingin Uutisten artikkelissaan, että Etelä-Suomessa perhekummeille on nyt kysyntää. Mannerheimin Lastensuojeluliitto etsii aktiivisesti uusia vapaaehtoisia toimintaan ja tiedottaa mediassa perhekummiuteen valmistavista kursseista ja koulutuksista ja vapaaehtoisten kokemuksista. Esimerkiksi tammikuussa 2015 Mannerheimin Lastensuojeluliitto alkoi kouluttaa uusia vapaaehtoisia Mikkelissä, missä toiminta on ollut käynnissä jo vuosia (Raittila 2014, 12). Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen alueella Kuopio on yksi kaupungeista, joissa perhekummitoimintaa on kaipaillu ja nyt vuoden 2015 alusta myös

siellä on aloitettu vapaaehtoisten rekrytointi. Perheitä on jo jonottamassa kummia ja ensimmäiset kummit aloittavat koulutuksen niin, että heitä saadaan perheiden tueksi kevättälvella 2015. (Myöhänen 2014.) Vapaaehtoisten rekrytoinnin tukena ja myös perhekummitoiminnan mainostajina ovat perheet ja perhekummit, jotka ovat olleet mukana toiminnassa ja jakavat kokemuksiaan. Esimerkiksi Seija Nivala kertoo Yhteishyvän artikkelissa kummiudesta ja toteaa muun muassa, että ”Toivon, että perheet eivät jäisi yksin vaikeina aikoina vaan hakisivat rohkeasti apua. Se ei ole avuttomuutta vaan suurta viisautta.” (Juntunen 2014, 6).

4.2 Perhekummitoiminnan prosessi

Tukihenkilötoiminnan, tässä tapauksessa perhekummitoiminnan, ydinprosessit ovat tukihenkilön valinta, tukihenkilön peruskoulutus, tukisuhde ja tukihenkilön ammatillinen ohjaus. Koko prosessi lähtee käyntiin vapaaehtoisten rekrytoinnista, jonka seurauksena mahdolliset tulevat tukihenkilöt ottavat yhteyttä vapaaehtoistoiminnan järjestäjään. Tukihenkilönä voi toimia täysi-ikäinen, motivoitunut, sitoutuva ja sellainen henkilö, jonka oma elämäntilanne mahdollistaa toisen ihmisen tukemisen. Vapaaehtoiset sopivat tukihenkilötoiminnan ohjaajan kanssa haastatteluajan, jolloin hakijan soveltavuutta arvioidaan ja häntä informoidaan toiminnasta. Jos haastateltava osoittautuu toimintaan sopivaksi, hänet ohjataan tukihenkilökoulutukseen. Peruskoulutus kestää noin 15–30 tuntia ja koulutuksessa vapaaehtoinen saa perustietoa toiminnasta sekä valmiuksia tukihenkilönä toimimiseen. Koulutus sisältää alustusten ja teorian lisäksi vuorovaikutuksellisia ja toiminnallisia menetelmiä. Koulutuksen aikana on vielä kummankin osapuolen, sekä kouluttajan että vapaaehtoisen itsensä, mahdollista harkita vapaaehtoisen soveltuvuutta tukihenkilöksi. Koulutuksen tavoitteena on, että tukihenkilö tunnistaa omat voimavansa ja tiedostaa rajansa tukihenkilönä toimimisessa. Koulutuksen käyneet toiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset ovat perheisiin liittyvien asioiden suhteen vaitiolovelvollisia. (Syrjänen 2010, 12, 14.)

Kun Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on koulutettuja, vapaaehtoisia perhekummeja, on perhekummitoimintaa mahdollista tarjota sitä tarvitseville perheille. Perhekummitoiminnan prosessia voidaan perheen toimintaan ohjautumisesta lähtien kuvata seuraavan kuvan 2. mukaisesti.

KUVA 2. Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukihenkilötoiminnan prosessin kuvaus (Franska ym. 2009, 60).

Perhekummitoiminta on asiakasperheelle maksutonta ja perhe voi hakeutua toiminnan pariin ottamalla itse yhteyttä Mannerheimin Lastensuojeluliittoon tai vaihtoehtoisesti ammattilaisen, kuten esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajan, ohjaamana (Perhekummi- ja tukihenkilötoiminta 2014). Aluksi selvitetään asiakkaan soveltuvuus juuri tähän kyseiseen toimintaan. Jollei perhekummitoiminta ole sopiva tai riittävä tukitoimi perheelle, heidät ohjataan tarvittaessa muun tuen piiriin. Jos toiminta osoittautuu sopivaksi, Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoistoiminnan koordinaattori kartoittaa vapaat tukihenkilöt, minkä jälkeen sekä tukihenkilöiden että tuettavan perheen toiveet ja tarpeet huomioiden yritetään löytää mahdollisimman yhteensopivat perhe ja perhekummi. Huomioitavia tekijöitä ovat muun muassa asuinpaikka, ikä ja sukupuoli. (Syrjänen 2010, 18.)

Kunkin tukisuhteen aluksi pidetään aloituspalaveri, jossa tehdään sopimus, johon kirjaan tavoitteet, toiminnan sisältö ja käytännön periaatteet. Aloituspalaverissa laaditaan yhdessä tuettavan perheen ja perhekummin kanssa toiminnan tavoitteet, jotka asetetaan perheen tarpeiden mukaisesti. Yhdessä sovitaan siitä, mihin tukisuhteen avulla haetaan muutosta ja minkälaisin keinoin. Perheet ja perhekummit voivat itse suunnitella tapaamisia omien tarpeiden ja aikataulujen mukaan. Usein tapaamisia järjestetään kerran viikkoon tai joka toinen viikko. Tapaamiset kestävät yleensä muutaman tunnin. (Perhekummit tarjoavat tukea lapsiperheille 2014.) Tukihenkilö raportoi vapaaehtoistoimin-

nan ohjaajalle tukisuhteen etenemisestä ja tapaamisista. Tukisuhteen tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan sovitusti seurantapalaverissa. (Syrjänen 2010, 18.) Tukisuhde on ajallisesti rajattu ja päättyy viimeistään silloin, kun tuettava ei enää koe tarvetta tukihenkilölle tai toiminnalle asetetut tavoitteet on saavutettu. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiperheiden tukihenkilötoiminnassa tukisuhde solmitaan useimmiten lähtökohtaisesti vuodeksi, joskus tukisuhde saattaa tulla tiensä päähän jo muutaman kuukauden kuluttua aloituksesta. (Sourander 2011, 3.) Pisimmillään tukisuhde on kuitenkin 1,5 vuoden mittainen. Tukisuhteen päättyessä toiminnan molemmilta osapuolilta pyydetään palaute ja arviointi tukisuhteesta. (Syrjänen 2010, 18.)

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET JA TUTKIMUSTIEDOT AIHEESTA

Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta oli entiseltä nimikkeeltään lapsiperheen tukihenkilötoimintaa. Tutkimastamme aiheesta ei tämän hetkiselällä nimikkeellään ole tehty tutkimuksia. Usein tukihenkilötoimintaa tutkitaan sellaisesta lastensuojelun tai perhetyön tukihenkilötoiminnan näkökulmasta, jossa tukihenkilö työskentelee perheen lapsen tai nuoren kanssa. Kuitenkin tukihenkilötoiminnasta vanhemmuuden tukena löytyy myös jonkin verran tutkimustietoa.

Ammatillisen perhetyön piirissä olevien varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien kokemuksia varhaisesta tuesta on tutkinut Kujanpää vuonna 2013. Opinnäytetyössään Kujanpää kartoitti millainen merkitys perhetyön piirissä olevien varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien kokemuksilla varhaisesta tuesta ja ennaltaehkäisevästä perhetyöstä on vanhemmuuteen. Opinnäytetyössä selvitettiin haastatteluiden avulla myös varhaisen tuen kehittämistarpeita, eli sitä, kuinka vanhempien mielestä vanhemmuutta voidaan tukea varhaisen tuen keinoin paremmin. Opinnäytetyöhön osallistuneet perheet olivat hakeutuneet perhetyön tuen pariin ehkäistäkseen omaa uupumistaan ja saadakseen tukea vanhemmuuteen. Opinnäytetyön tutkimustuloksissa selvisi, että varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat tarvitsevat ennaltaehkäisevää perhetyötä ja varhaista tukea vanhemmuuden tueksi. Vanhemmuuden tukemiseen tarvitaan matalan kynnyksen palveluita. Opinnäytetyön tuloksissa nostettiin esille muun muassa sosiaalisten verkostojen ja luottamuksellisen keskustelu-, lastenhoito- ja kodinhoidollisen avun tärkeys. Vanhempien mielestä tarvittavia palveluita oli vaikea löytää. He ajattelivat myös, etteivät palveluntuottajat osaa ottaa perheitä ja vanhempia riittävän yksilöllisesti huomioon ja

että lapsiperheille suunnattuja palveluita tulisi tehdä monimuotoisemmaksi sekä tarjota niitä perheiden avuksi riittävän aikaisessa vaiheessa. Vanhempien mielestä asiakkuus lapsiperheiden palveluissa ei tulisi edellyttää lastensuojelun asiakkuutta. (Kujanpää 2013, 6, 18–20, 25–29.)

Opinnäytetyössään ””Se vahva side mikä meillä on, niin sitä ei kukaan tule rikkomaan””: Vanhempien kokemuksia Säröperheelle tueksi -projektin tukihenkilötoiminnasta” Laatunen ja Lahdenperä (2011) selvittivät toiminnassa mukana olleiden perheiden kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Säröperheelle tueksi -projekti tarjoaa pikkulapsiperheille vapaaehtoisten avulla tukihenkilötoimintaa, joka auttaa perheitä jaksamaan arjessa. Osalle perheistä tukihenkilötoiminta oli ennaltaehkäisevää tukea, toisille se taas toimi tukimuotona ammatillisen avun lisänä. Tukihenkilö oli tavannut äitejä ja lapsia yhdessä ja erikseen. Tavoitteena opinnäytetyössä oli tutkia perheiden tukihenkilötoiminnan kautta saamaa sosiaalista tukea. Tutkimusaineisto opinnäytetyössä on kerätty teemahaastatteluin. Tutkimustuloksissa saatiin selville, että kaikkien perheiden tukiverkostot olivat pienet. Perheiden arki oli monin tavoin helpottunut tukihenkilötoiminnan myötä. Äidit jaksoivat arjessa paremmin, koska heidän tuntemansa yksinäisyys oli vähentynyt ja he olivat saaneet omaa aikaa. Äidit olivat saaneet mahdollisuuden irtaantua arjesta ja hoivavastuusta. Vanhemmat tunsivat saaneensa henkistä tukea käytyjen vastavuoroisten keskustelujen kautta. Äitien mukaan jo pelkkä tieto siitä, että tukihenkilölle voi tarpeen tullen soittaa, antoi tukea. Riittävän ajoissa tapahtuva matalan kynnyksen tuki oli toimivaa. Opinnäytetyössä selvitettiin myös kehittämisideoita tukihenkilötoiminnalle. Kehittämiskohteiksi nousivat muun muassa tukihenkilösuhteen aikaisempi aloitus ja se, että äidit toivoivat tukihenkilöiden antavan toiminnalle enemmän aikaa ja sitoutuvan toimintaan pitkäksi ajanjaksoksi. Toimintaa tulisi äitien mielestä mainostaa tehokkaammin, jotta vapaaehtoisia saataisiin toimintaan mukaan enemmän. (Laatunen & Lahdenperä 2011, 1–2, 4, 41–42, 49–52.)

Listenmaa (2009) on pro gradu -tutkielmassaan ”Tukihenkilötoiminta vanhemmuutta tukemassa” tutkinut tukihenkilötoimintaa ja vanhemmuutta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin Vauvaperhe-hankkeen toiminnassa mukana olleiden äitien näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena oli haastattelujen avulla selvittää, miksi äitien mielestä tukihenkilötoiminta oli tarpeellista heidän perheelleen ja kuinka tukihenkilötoiminta oli vastannut heidän perheensä tuen tarpeeseen ja odotuksiin. Tut-

kielmassa selvitettiin myös, millaiseksi äitien ja tukihenkilön välinen suhde oli muodostunut tukisuhteen myötä ja oliko toiminnalla ollut vaikutusta äitien kokemaan vanhemmuuteen. Tuloksissa kävi ilmi, että perheillä on heikko sosiaalinen verkosto ja lasten- ja kodinhoito on pääosin äitien vastuulla. Haastatteluihin osallistuneet äidit olivat pääosin saaneet kaipaamansa tukea, eli auttavan käsiparin, yhdessä tekemistä ja aikuista seuraa lievittämään äitien kokemaa yksinäisyyttä ja väsymystä. Tukihenkilötoiminta oli antanut tukea vanhemmuuteen suurimmalle osalle äideistä. Johtopäätöksenä tutkielmassa oli todettu, että tukihenkilötoiminta lisäsi äitien jaksamista arjessa ja täten mahdollisesti ennaltaehkäisi syvempien ongelmien syntyä. (Hannola 2012, 3.)

Vuosina 1996–2000 toteutetussa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projektissa oli tarkoituksena tunnistaa tuen tarpeita ja tarjota varhaisen vaiheen tukea perhetyön avulla pikkulapsiperheille, ennen ongelmien kärjistymistä ja pysyviksi ongelmiksi muuttumista. Projektissa todettiin pikkulapsiperheiden vanhempien ottavan mielellään vastaan lisätukea. Lisätukea projektissa mukana olleet perheet kaipasivat eniten muun muassa vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen ja hoitoon, sosiaaliseen verkostoon ja parisuhteeseen liittyvissä asioissa. Vanhemmuuteen liittyvissä ongelmissa korostuivat molempien vanhempien uupumus, epävarmuus ja jaksamattomuus vanhempana ja myös kasvatusvastuun sekä ajankäyttöön liittyvät ongelmat. Perhetyössä perheet arvosivat muun muassa sitä, että työtä tehtiin myös perheen kotona, heille turvallisessa paikassa. Perheissä ajateltiin myös, että kun käydyt keskustelut ovat epämuodollisia ja vastavuoroisia, luottamus lisääntyy. Perheitä vaivaavien asioiden käsittely oli ollut perheiden mielestä helpompaa ulkopuolisen, ammattilaisen kanssa, kuin läheisen ja puolueellisen henkilön kanssa. Perheet ajattelivat, että ulkopuolisen mielipiteisiin on helpompi suhtautua vähemmän tunteikkaasti ja vapautuneemmin. Perheet olivat halunneet perhetyöntekijän olevan hyvä kuuntelija ja ymmärtäjä. Yhtälailla tärkeää oli myös se, että perhetyöntekijän kanssa voi keskustelujen sijaan myös tehdä jotain yhdessä. Perhetyön myötä projektissa mukana olleiden perheiden elämänlaatu oli kohentunut ja perheet olivat esimerkiksi vältäneet hakeutumisen raskaampien palvelumuotojen pariin. (Häggman-Laitila ym. 2000, 13–14, 28, 164–166, 176.)

Pelastakaa Lapset ry (2011) on toteuttanut Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminnassa mukana olleille lapsille ja heidän vanhemmilleen kyselyn, jonka myötä lasten ja vanhempien näkemys toiminnasta tulee näkyväksi ja nämä näkemykset voidaan ottaa huomioon toimintaa kehittäessä. Kyselyssä oltiin kiinnostuneita siitä, minkä vuoksi

perhe on hakenut tukea, miten tuki on perhettä auttanut, miltä tuki tuntuu ja millaisia kehittämistarpeita toiminnalla on. Pelastakaa Lapset ry:n tukihenkilötoiminta tarjoaa lapsiperheille tukea eri elämäntilanteisiin, toiminta on matalan kynnyksen ehkäisevää ja varhaisen tuen palvelua, helposti saatavilla ja perheille maksutonta. Vapaaehtoiset tukihenkilöt ovat esimerkiksi pelkän lapsen tukihenkilön sijaan koko perheen tukihenkilöitä. Tukea perheet olivat hakenneet pääosin, koska kaipasivat tukea vanhempana jaksamiseen ja tukiverkostot olivat vähäiset. Tukihenkilötoiminnan kautta lapset saivat muun muassa yksilöllistä huomiota ja vanhemmat lastenhoitoapua ja tukea keskusteluiden myötä. Nähtiin, että tukihenkilötoiminnan myötä siunaantuvat ”vanhemman omat hetket” ehkäisevät vanhemman uupumista ja auttavat jaksamaan paremmin vanhempana. Tukihenkilötoiminnan nähtiin olevan merkittävä ja tärkeä tukimuoto perheelle. Tukihenkilötoiminnasta hyötyivät niin lapset kuin aikuisetkin. (Pelastakaa Lapset ry. 2011)

Vartiainen (2008) on opinnäytetyössään tutkinut Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Savon piirin hallinnoiman Lähemmäksi perhettä -projektin tukihenkilötoimintaa ja sen tarjoamaa tukea vanhemmuuteen. Projektin tavoitteena oli muun muassa edistää lapsen ja perheen hyvinvointia ja vahvistaa vanhemmuutta. Vartiaisen opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli muun muassa selvittää, miten tukihenkilötoiminta tukee vanhemmuutta ja kuinka perheet arvioivat tukihenkilötoiminnan tarpeellisuutta ja onnistumista. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkein. Tulokset kertovat, että perheet pitivät tukihenkilötoimintaa tärkeänä tukena vanhemmuudessa. Tärkeää oli se, että tukihenkilön myötä äidit saivat omaa aikaa, lapset eivät olleet vain pelkästään äidin vastuulla, äidillä oli mahdollisuus keskittyä yhteen lapseen kerrallaan tai vaihtoehtoisesti omiin askareisiinsa, lapset saivat kaipaamansa huomiota ja läsnäoloa tukihenkilöltä ja äidit saivat jonkun, jonka kanssa pystyi keskustelemaan ja vaihtamaan ajatuksia lastenhoidosta. Tukihenkilötoiminta perheissä oli tarpeellista ja onnistunutta toimintaa. (Vartiainen 2008, 2, 23–24.)

Aikaisempien tutkimuksien tuloksista voimme päätellä, että erilaiset tukihenkilötoiminnot ovat merkityksellisiä ja tarpeellisia tukimuotoja lapsiperheille tarkoitettujen palveluiden kentällä. Tukihenkilötoiminnot tukevat vanhemmuutta ja koko perhettä. Toiminnot ovat tuottaneet positiivisia tuloksia. Ennaltaehkäisevän ja matalan kynnyksen palveluiden rooli vanhempia ajatellen on suuri. Myös toiminnan aloituksen riittävän aikaisella ajoituksella ja yleisesti toiminnan kestolla on merkitystä vanhemmuuden tukeen.

Erilaisten tukihenkilötoimintojen tärkeimmän annin voidaan nähdä olevan vastavuoroisissa, luottamuksellisissa keskusteluissa ja vanhempien saamassa omassa ajassa. Vanhempien uupumusta saadaan lievitettyä ja näin vanhemmat jaksavat paremmin vanhemman roolissaan.

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta ennaltaehkäisevänä tukitoimena tukee vanhemmuutta. Haastattelujen avulla pyrittiin kartoittamaan vanhempien kokemuksia saadusta tuesta vanhemmuuteen.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä on, millaisia kokemuksia vanhemmilla on Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminnasta vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta. Alakysymyksiä opinnäytetyössä on neljä: millainen perheen lähtötilanne oli ennen toiminnan aloitusta? Millaisia kokemuksia konkreettisesta toiminnasta perheellä on? Millainen perheen tilanne oli joko toiminnan päätyttyä tai vaihtoehtoisesti haastatteluhetkellä, mikäli toiminta perheessä vielä jatkuu? Miten perhekummitoimintaa voisi vanhempien mielestä kehittää, jotta se tukisi vanhemmuutta nykyistä paremmin?

Alakysymyksillä tahdottiin tietää, mihin tarpeeseen perhekummitoimintaa lähtökohtaisesti tarvittiin, mitä perhekummitoiminta konkreettisesti on perheessä ollut, mitä apua tai tukea perhe on saanut perhekummitoiminnasta yleisesti katsasteltuna, mutta myös miten toiminta on auttanut vanhemmuuden näkökulmasta. Alakysymyksien avulla haluttiin myös selvittää, voisiko vanhempien mielestä perhekummitoimintaa kehittää jotenkin, jotta se tukisi vanhemmuutta nykyistä paremmin.

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskus. Järvi-Suomen piirin toimintaa on Etelä-Sa-

von, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntien alueella. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton ja kaikille avoin vapaaehtoisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja tervettä kehitystä (MLL edistää lapsiperheiden hyvinvointia 2014).

7.1 Käytännön prosessi

Otimme lokakuussa 2013 yhteyttä Mikkelin vapaaehtoiskeskukseen tiedustellen tarvetta opinnäytetyölle. Opinnäytetyön aihetta tutkittavaksi ehdotti Mikkelin vapaaehtoiskeskuksen sen hetkinen perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori, joka toimi prosessin alkuvaiheessa opinnäytetyön yhteyshenkilönä ja ohjaajana. Opinnäytetyön idea esiteltiin hyväksytysti tammikuussa 2014. Varsinainen opinnäytetyöprosessi pääsi alkuun vasta maaliskuun 2014 lopulla, jolloin opinnäytetyön työelämäkumppani ehti tapaamaan meitä ensimmäisen kerran yhteydenottomme jälkeen. Suunnitelmaseminaari pidettiin tämän jälkeen toukokuussa 2014. Haastattelujen ajankohdat sovittiin perheiden kanssa sitä mukaa, kun kiinnostuneita perheitä ilmaantui. Haastattelut tehtiin kesä-lokakuun 2014 välisenä aikana. Äänitetyt haastattelut litteroitiin loka-marraskuussa 2014. Tulokset analysoitiin ja opinnäytetyön teoreettista tietoperustaa kirjoitettiin marraskuun 2014–tammikuun 2015 välisenä aikana.

Mikkelin vapaaehtoiskeskuksen perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin kautta opinnäytetyöhön saatiin tarvittavaa kirjallista materiaalia perhekummitoiminnasta ja hän toimi linkkinä meidän, opinnäytetyön tekijöiden, ja tutkimukseen osallistuvien mikkelinläisten perheiden välillä. Opinnäytetyöhön tarvittava tutkimuslupa (ks. Liite 1) saatiin myös hänen välityksellään Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin toiminnanjohtajalta. Perheiltä ei opinnäytetyötä varten tarvittu erillisiä tutkimukseen osallistumislomakkeita, sillä saatuaan saatekirjeemme (ks. Liite 2), tai vaihtoehtoisesti saatuaan tietoa työstä ja haastatteluista perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilta, ja suostuessaan osallistumaan haastatteluihin, perheet antoivat meille luvan käyttää haastatteluaineistoa tutkimuksessamme.

Opinnäytetyötä aloittaessamme, tarkoituksenamme oli suorittaa haastattelut vain Mannerheimin Lastensuojeluliiton Mikkelin vapaaehtoiskeskuksen alueella perhekummitoiminnassa mukana oleville perheille. Haastatteluihin osallistuvia perheitä Mikkelin

alueelta ei kuitenkaan löytynyt riittävästi, joten haastateltavia perheitä jouduttiin hankkimaan koko Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin alueelta. Pohjois-Savon alueella perhekummitoiminta ei ollut vielä alkanut, joten opinnäytetyöhön haastatellut perheet ovat tai olivat olleet perhekummitoiminnassa mukana Mannerheimin Lastensuojeluliiton Etelä-Savon, Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan alueilla.

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan pitää toisena sosiaalitutkimuksen metodina kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen rinnalla. Laadullinen tutkimus eroaa määrällisestä esimerkiksi siinä, että aineistoa ei jälkikäteen koodata strukturoitua kyselyä vastaavaan muotoon eikä analyysimenetelmänä käytetä pelkästään tilastollista analyysiä. Tutkimuksesta ei tee laadullista vielä se, että tekstiaineistosta poimitaan satunnaisia havaintoesimerkkejä, vaan analyysin tuloksia rinnastetaan tilastollisen analyysin tuloksiin ja teoriaan. (Alasuutari 2007, 31, 33.)

Opinnäytetyön kohdejoukko valikoitui tarkoituksenmukaisesti, kuten laadullisessa tutkimuksessa usein tehdään. Haastateltavat perheet valikoituivat opinnäytetyöhön luonnollisesti sitä kautta, että perheet ovat tai olivat olleet mukana toiminnassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin alueella ja olivat kiinnostuneita osallistumaan haastatteluihin ja sitä myöten opinnäytetyön toteutukseen. Kuten laadulliselle tutkimukselle on yleensä tyypillistä, myös me hankimme ja kokosimme tutkimusaineiston opinnäytetyöhön luonnollisissa, todellisissa tilanteissa perheille turvallisessa ympäristössä. Haastattelutilanteissa paneuduttiin käsiteltävään aiheeseen kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein aineistonhankinnassa menetelmiä, joissa haastateltavien omat, aidot näkemykset ja mielipiteet pääsevät esille (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Usein esitetään avoimia kysymyksiä tai keskusteluteemoja yksilöille tai ryhmille (Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot 2014). Esimerkiksi tässä opinnäytetyössä on käytetty tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelua, joka on hyvin avoin ja joustava keskustelullinen menetelmä.

Laadullisessa tutkimuksessa toteutus ja suunnitelmat muotoutuvat ja mukautuvat prosessin edetessä olosuhteiden mukaan joustavasti. Kuten aiemmin opinnäytetyön luvussa

7.1 ilmeni, myös meidän prosessissamme oli vaihteita, jolloin aiempia suunnitelmia jouduttiin muuttamaan ja mukautumaan muuttuneisiin olosuhteisiin. Opinnäytetyöprosessissa luotimme siihen, että kattavan aineiston saamiseksi on suotavaa kerätä tutkimusaineisto itse keskustelemalla ja vastauksia tulkiten, kuin esimerkiksi vaihtoehtoisesti hankkimalla aineisto kyselyiden tai testien avulla. Laadullisessa tutkimuksessa jokainen tapaus on ainutlaatuinen. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Tutkijan tehtävänä on pyrkiä ymmärtämään haastateltavien näkökulmia ja ilmaisuja ilman, että omat uskomukset, asenteet ja arvot vaikuttavat tutkimukseen. Me pyrimme opinnäytetyötä tehdessä unohtamaan omat olettamuksemme käsiteltävästä aiheesta ja asettamaan jokaisen perheen haastatteluvastaukset samalle lähtöviivalle. Tulkintavaiheessa kyselyillä tai haastatteluilla saatu aineisto järjestetään ja sitä pyritään ymmärtämään siten, että saatua aineistoa luetaan ja tulkitaan teorian pohjalta. (Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot 2014.)

7.3 Haastattelu

Laadulliseen tutkimukseen liittyvä tiedonkeruu voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Tiedonkeruumenetelmänä voi toimia esimerkiksi erilaiset haastattelut, kyselyt, havainnointi tai dokumentteihin perustuvat tiedot. Erilaisia menetelmiä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti rinnakkain tai eri tavoin yhdisteltynä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71.) Tässä opinnäytetyössä on päädytty keräämään tietoa tutkittavasta aiheesta haastattelujen avulla.

Haastattelu oli hyvä tiedonkeruumenetelmä opinnäytetyöhön, sillä halusimme tietää mitä perheet ajattelevat perhekummitoiminnasta ja siitä, miten se tukee vanhemmuutta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 72). Haastattelu on tiedonkeruumenetelmä, jossa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa (Hirsjärvi ym. 2009, 204). Menetelmänä haastattelu oli joustava. Se antoi meille mahdollisuuden palata uudestaan haastattelun aikaisemmassa vaiheessa käsiteltyn asiaan, esittää lisäkysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä tutkimuksen kannalta tärkeää keskustelua haastateltavan kanssa. Haastattelussa meidän oli myös mahdollista esittää kysymykset sellaisessa järjestyksessä kuin koimme aiheelliseksi. Valitsemalla haastattelun tiedonkeruumenetelmäksi, varmistimme myös, että saamme tutkittavaan aiheeseen riittävästi aineistoa. Postitse lähetettävien kyselyjen vastausprosentista ja vastausten kattavuudesta ei olisi ollut varmuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 204–206; Tuomi & Sarajärvi 2013, 73–74.) Haas-

tattelu tiedonkeruumenetelmänä oli hyvä valinta myös, mikäli tutkimuksen analysointivaiheessa olisimme huomanneet, että aineistoa olisi tarpeen täydentää. Haastatteluihin osallistuneet perheet olisi ollut helppo tavoittaa myöhemminkin. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.)

Haastattelun toteutus vaatii tekijältään paljon. Tiedonkeruumenetelmänä se vaatii paljon aikaa. Samoin haastatteluista syntyvän aineiston analysointi on työlästä. Tutkiessa arkoja tai haastateltaville henkilökohtaisia aiheita, on tiedonkeruumenetelmää pohdittava tarkoin. Jotkut tutkijat puoltavat haastattelun käyttöä, kun taas osan tutkijoiden mielestä kyselylomakkein toteutettava aineistonkeruu on sopivampi menetelmä, sillä haastateltavilla on mahdollisuus säilyä täysin anonyymeinä ja etäisinä. Tämän opinnäytetyön aihe on perheille henkilökohtainen ja oli myös mahdollisuus siihen, että perheiden olisi ollut hankala puhua aiheesta. Tämän vuoksi opinnäytetyöprosessin alussa pohdittiin, käytämmekö aineiston keruussa postitse lähetettäviä kyselylomakkeita vai teemmekö haastattelut. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää se, että haastateltavilla voi usein olla halu antaa haastattelutilanteessa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia tai he voivat puhua tutkittavasta aiheesta toisin tutkijoille kuin esimerkiksi lähipiirilleen. Otimme tämän huomioon opinnäytetyötä tehdessä ja aineistoa analysoitaessa, tiedostaen, ettei tuloksia tule näin ollen yleistää liioitellusti. (Hirsjärvi ym. 2009, 206–207.)

Haastattelut voidaan toteuttaa esimerkiksi strukturoituna, avoimena tai teemahaastatteluna. Haastattelujen useasta eri muodosta valitsimme opinnäytetyöhön teemahaastattelun. Teemahaastattelu on strukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset muotoillaan ja esitetään samassa järjestyksessä kaikille haastateltaville. Haastattelussa vastausvaihtoehdot ovat valmiina. Haastattelutilanteessa ikään kuin täytetään kyselylomake haastattelijan ohjaamana. Avoimessa haastattelussa käydään avointa keskustelua tietystä aiheesta. Avoimet haastattelut eroavat toisistaan siten, ettei kaikkien haastateltavien kanssa käydä välttämättä läpi kaikkia samoja teema-alueita. (Eskola & Suoranta 2003, 86.)

Teemahaastattelussa asetetuilla kysymyksillä ei ollut tarkkaa esitysmuotoa tai järjestystä, vaan haastatteluissa edettiin ennalta määriteltujen aihepiirien ja niihin liittyvien täsmentävien lisäkysymysten varassa. Vaikka teemahaastattelu tiedonkeruumenetelmänä on joustava, on sen avulla tarkoitus pyrkiä löytämään tutkimuksen kannalta tar-

koituksellisia ja merkityksellisiä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75.) Teemahaastatteluun päädyttiin, sillä uskoimme, että sen avulla perheiltä saadaan kysymyksiin laajempia vastauksia. Uskoimme myös, että aiheesta pystytään käymään avoimempaa keskustelua, kuin esimerkiksi strukturoidussa haastattelussa. Teemahaastattelun valitsemamme varmistettiin myös, että jokaisen perheen kanssa puhuttiin samoista teemoista ja täten haastatteluaineiston analyysivaiheessa pystyttiin lähestymään aineistoa paljon jäsentyneemmin, kuin mitä se olisi ollut esimerkiksi avointa haastattelua käytettäessä. (Eskola & Suoranta 2003, 87.)

7.4 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla perheitä, joilla on perhekummitoiminnasta kokemusta. Haastattelimme viittä perhettä, jotka ovat yhä mukana tai ovat vastikään lopettaneet perhekummitoiminnan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin toimialueella. Kolme Järvi-Suomen piirin perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria, omilla toiminta-alueillaan (Joensuu, Jyväskylä, Mikkeli), kysyivät tutkimukseen mukaan perheitä, joiden he olettivat olevan kiinnostuneita ja innokkaita osallistumaan haastatteluihin. Koordinaattorit alustivat haastatteluja perheille joko lähettämällä heille kirjoittamamme saatekirjeen tai kertomalla opinnäytetyöstä sen avulla. Tämän jälkeen perheet itse ottivat meihin yhteyttä tai vaihtoehtoisesti koordinaattorit ilmoittivat meille perheen yhteystiedot. Ensimmäisessä yhteydenotossa perheiden kanssa keskusteltiin vielä opinnäytetyön temasta ja tavoitteesta ja sovittiin perheille haastatteluihin sopivat ajankohdat, paikka ja haastattelumenetelmä.

Ennen aineiston keruuta pohdimme tarkoin, millainen tutkimuskysymys ja alakysymykset opinnäytetyölle asetetaan ja millainen haastattelun runko (ks. Liite 3) tulee olemaan. Muokkasimme niitä useaan otteeseen ja yritimme pohtia aihetta ja kysymyksiä useasta eri näkökulmasta. Halusimme tehdä kysymyksistä helposti ymmärrettävät. Käytetyt tutkimuskysymys ja alakysymykset ovat hyväksytetty ennen haastatteluiden aloitusta ohjaavalla opettajalla ja työelämäkumppanilla. Mielestämme teemahaastattelulomakkeen testaus ei ollut tarpeen ennen haastattelujen aloitusta.

Haastatteluiden tarkoituksena oli selvittää, miten perhekummitoiminta on tukenut vanhemmuutta perheissä. Haastatteluissa selvitettiin aluksi, minkälaisesta perheestä on ky-

symys (ketä perheeseen kuuluu, minkäikäisiä lapsia jne.), miten perhe oli päätynyt perhekummitoiminnan pariin ja miten pitkään toiminta oli tässä perheessä jatkunut. Kysyimme, miksi ja minkälaisiin asioihin perheet olivat tunteneet tarvitsevänsä tukea, eli mitä tavoitteita näiden tarpeiden pohjalta toiminnalle oli asetettu ja miten toiminta oli vastannut näihin tarpeisiin. Halusimme tietää, millä tavoilla perhekummi tekee tai oli tehnyt työtä perheen kanssa ja millä tavoin perhekummin läsnäolo tukee tai oli tukenut vanhemmuutta. Onko tai oliko esimerkiksi perhekummin ja vanhemman välinen suhde ollut tärkeänä voimana vai oliko perhe mahdollisesti perhekummin tapaamisten myötä saanut uusia keinoja viettää vapaa-aikaa? Esimerkiksi edellä olevia kysymyksiä mietittiin siltä varalta, että vanhemman olisi ollut vaikea saada avoimesta kysymyksestä kiinni.

Haastattelut tehtiin perheiden toiveiden mukaan joko puhelimitse tai kasvokkain perheen kotona. Haastatteluissa selitimme perheille aluksi, keitä olemme ja mikä opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite oli. Varmistimme, että puhuimme kaikki samasta asiasta, eli että termit ”perhekummi” ja ”lapsiperheiden tukihenkilö” tarkoittavat samaa asiaa. Eri perheille toiminta saattoi olla tuttu eri nimityksillä. Vanhemmille kerrottiin, että me opinnäytetyön tekijöinä olemme vaitiolovelvollisia ja ettei opinnäytetyössä tulla mainitsemaan nimiä tai muita henkilöllisyyden paljastavia tekijöitä, joten keskustelut voitiin käydä avoimessa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Perheiltä kysyttiin lupaa äänittää haastattelut analysoinnin helpottamiseksi. Perheille painotimme sitä, ettei tallennettu aineisto sellaisenaan yhdessä tunnistetietojen kanssa tule meidän lisäksemme kenkään muun nähtäville.

Haastattelimme opinnäytetyöhön yhteensä viittä perhettä Mikkelistä, Jyväskylästä ja Joensuusta. Näistä haastatelluista perheistä kaksi otti meihin itse yhteyttä kuultuaan toiminnasta perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattorilta, tai saatuaan saatekirjeemme. Loput kolme perhettä ilmoitti kiinnostuksestaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton koordinaattorille, joka tämän jälkeen ilmoitti perheen yhteystiedot meille ja me otimme perheeseen sen jälkeen yhteyttä. Tapasimme neljä perheistä heidän kotonaan ja yksi haastattelu tehtiin puhelimitse. Kaikissa viidessä haastattelussa perheistä mukana ja osallisena oli vain perheen äiti. Haastattelut olivat kestoaltaan noin 10–40 minuutin mittaisia.

7.5 Aineistoanalyysi

Käytettyämme aineiston keruumenetelmänä teemahaastattelua, oli meillä käsissämme laaja tekstimassa. Tämän aineiston analyysimenetelmänä käytettiin laadullisessa tutkimuksessa usein käytettävää sisällön analyysiä. Sisällön analyysin avulla pyritään aineisto saamaan sanalliseen ja tiiviiseen muotoon. Aineiston tiivistämisellä ja uuteen muotoon saattamisella saadaan aineistosta sanallinen, selkeä kokonaisuus. (Kananen 2008, 94.) Koska aineisto oli kasattu ääninauhoituksiksi, aloitimme tutkimuksen analysoinnin litteroimalla eli muuntamalla tehdyt haastattelut kirjoitetun tekstin muotoon. Näin koko aineistomateriaali oli helpommin hallittavassa muodossa.

Sisällön analyysissa etenimme Tuomea ja Sarajärveä (2013, 92) mukaillen seuraavasti: teimme ensin päätöksen siitä, mikä meitä kerätyssä aineistossa kiinnostaa asetetun tutkimuskysymyksen mukaisesti. Käytyämme koko litteroidun aineiston läpi, haastattelu kerrallaan erotimme ja merkitsimme jokaisen haastattelun aineistosta ne asiat, jotka olivat tutkimuksen kannalta oleellisia, jättäen huomiotta mielestämme epäolennaiset asiat. Nämä jokaisesta haastattelusta erotellut asiat koottiin yhteen ja siirrettiin erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen aineisto luokiteltiin etukäteen päätettyjen teemojen mukaan. Pyrimme löytämään vastauksia tutkimuskysymykseen ja tiivistämään oleellisen tiedon analyysiksi tuloksien yhteenvedossa.

Analyysiä tehdessä huomasimme, ettei erottelua voida selkeästi ja tarkoituksellisesti tehdä neljään eri kokonaisuuteen asetettujen alakysymyksien mukaisesti. Saamissamme vastauksissa perheiden konkreettisista kokemuksista perhekummitoiminnasta ja perheen tilanteesta joko toiminnan päätyttyä tai vaihtoehtoisesti haastatteluhetkellä, vastaukset limittyivät toisiinsa eikä niitä ollut järkevää erotella.

8 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Seuraavana esittelemme opinnäytetyön tulokset jaettuna asetettujen alakysymyksien mukaan, kolmeen eri kokonaisuuteen. Tulososuudessa käytetään myös suoria sitaatteja perheiden haastatteluista. Sitaateista on poistettu salassapitovelvollisuutta noudattaen kaikki tunnistetiedot, kuten nimet, iät ja paikkakunnat. Olemme kuitenkin huolehtineet, että lauseiden alkuperäinen merkitys säilyy.

8.1 Perheen lähtötilanne ennen toiminnan aloitusta

Tutkimukseen osallistuneet perheet olivat, johtuen toiminnan kohderyhmästä, suurimmaksi osaksi hyvin samankaltaisia. Kaikkiin perheisiin kuului äidin ja isän lisäksi 2–3 lasta, lasten iät vaihtelivat alle vuoden iästä kuuteen ikävuoteen. Äitien ikähaarukka ei ollut suuri. Yhteistä perheissä oli myös se, että äidit olivat päivät yksin lasten kanssa kotona ja isät joko opiskelemassa, päivätöissä tai matkatyössä. Yhden perheen vanhemmat olivat toiminnan aloittamisen hetkellä asumuserossa. Yksi perheistä oli uusioperhe, jossa pariskunnan yhteisiä lapsia oli kolmesta vain yksi. Yksi haastatelluista perheistä oli jo lopettanut perhekummitoiminnan oltuaan toiminnassa mukana kahden vuoden ajan. Muut perheet ovat vielä toiminnan parissa ja kummissuhteet ovat vielä hyvin tuoreita, kestäneet haastatteluhetkeen mennessä 2–5 kuukauden ajan.

Kaikissa perheissä äiti oli yksin lasten kanssa kotona. Neljä viidestä äidistä oli muuttanut perheen perustamisen myötä vieraalle paikkakunnalle miehen, miehen töiden tai opiskelun perässä. Yhteistä kaikille viidelle perheelle oli se, että toiminnan aloittamisen aikaan tukiverkostoa asuinpaikkakunnalla oli vain vähän tai ei juuri ollenkaan. Perhekummitoiminnan pariin hakeutumisen taustalla olevia syitä oli monia ja monet niistä olivat melko yhteneväisiä perheiden kesken. Yhtenä isona ja yhteisenä haasteena perheissä ajateltiin olevan juuri tukiverkoston ja esimerkiksi isovanhempien maantieteellinen etäisyys. Äitien mielestä oli raskasta, kun arjen pyörittäminen oli suureksi osaksi vain heidän vastuullaan, ja siitä seurasi väsymystä, uupumusta ja stressiä. Kaikissa perheissä kaikki tai osa lapsista oli vielä pieniä ja esimerkiksi imettäminen ja yövalvominen veivät voimia ja johtivat väsymyksen kierteeseen. Osalla perheistä haastavaksi pikkulapsiperheen arjen teki vielä lasten sairastelu, kuten refluksitauti ja astma, tai muuten hankala elämäntilanne esimerkiksi parisuhdekriisistä johtuen.

Ja sitte mä halusin nimenomaan jonkun semmosen pysyvemmän ihmisen, joka ois kuitenkin jonku aikaa meijä kaa. Meijän lapset tuppaa kiintymään hirveen nopeesti. Et eihän tääkää välttämättä kestä vuosia tai näin, mut et ois ees enemmän ku kaks viikkoo. Ja sit nimenomaa pyydettiin, et ois joku tavallaan niiku varamummoikäinen, et ois niiku semmonen tota jo jonkin verran elämäkokemusta omaava henkilö, joka ois sitte tavallaan just sitä paikkaa täyttämässä, mikä siitä puuttuu, varamummo. Äiti 4.

Eli kaikki oli niin pieniä (lapset) ja ne yöt oli tosi takkusia. Ja sitte mies taas sano, et hän ei voinu sen takia valvoa ku tietysti oli työelämässä. Ni se, että mikä uupumus siitä tulee sit vanhemmalle, äidille. Ja se semmonen kierre mikä siitä tulee, väsymyksen kierre. Äiti 1.

Ja lapsi oli, vaikean synnytyksen jälkeen pitkään teholla ja meillä oli vähän vaikee alku ja sit ku meillä ei oo täällä sillä tavalla lähipiiriä, ni me ollaan oltu täällä vähän yksin. Et aika sillä tavalla stressaavaa aikaa tää täällä olo on ollu. Äiti 2.

Joo, siinä vaiheessa ku se toiminta meillä, sitä kysyin ja sitä haettiin, ni meidän tilanne oli se, että oltiin miehen kanssa asumuserossa, avioeropaperit oli vetämässä ja tota kolme pientä lasta. Ni olin aika lailla uupunut ite, ku olin lasten kanssa yksinää ja muutenki hirvittävän rankka vuosi aikana kaikin puolin. Äiti 4.

Äitien mielestä oli raskasta kun he eivät aina kyenneet antamaan kaikille lapsille riittävästi yksilöllistä huomiota arjessa. Äitien mukaan suuren osan ajasta arjessa vievät pikkulapsiperheissä normaalit päivärutiinit, kuten ruuanlaitto, siivoaminen ja lasten perushoidolliset tilanteet. Osa äideistä tunsivat itsensä jokseenkin yksinäiseksi, kun aikuiskontaktit olivat niin vähäisiä.

No siinä oli myöskin semmonen ajatus, että ku nää (lapset) oli näin pieniä, ni eihän mulla sylikään riittänyt kaikille. Ni sitte se, et myös muutki saa sen mahdollisuuden, et joku huomioi niitä, et kun ukit ja mummit oli kaukana ja ne harvoin kävi, ni se että saa, että joku lukee ehkä kirjaa jollekkii ja leikkii jonkun kanssa. Äiti 1.

Kaikki perheet ovat päätyneet perhekummitoiminnan pariin neuvolan tai neuvolan perhetyöntekijän ohjeistamana. Yksi äideistä oli nähnyt perhekummitoiminnan esitteen ja yksi äideistä oli kuullut toiminnasta erään muun lapsiperheelle tarkoitettua palvelua kautta. Perheet toivoivat toiminnan tuovan tietynlaista helpotusta arkeen, niin sanottua toista käsiparia arjen eri toimintoihin ja hetkiin ja mahdollisuutta levähtää. Haastatte-

luissa nousi esille aikuiskontaktien tärkeys, äidit kaipasivat luotettavaa ja turvallista jutteluseuraa. Yhtenä tavoitteena toiminnalle oli äitien toiveesta, että lapset saisivat enemmän huomiota ja syliä. Perhekummista haettiin myös pysyvämpää ihmissuhdetta, koska lapset kiintyvät heidän elämänsä aikuisiin niin helposti. Toiminnalta toivottiin myös yksinkertaisesti normaalia yhdessäoloa.

Mulla ei ollu autoo sillo, et jos me johonkin haluttiin lähteä, ni se tarkoitti kaksia vaunuja. Ni siinä ei oikee enää omat kädet riittäny sitte työnnellä niitä. Et senki takia oli ihana ku sit tuli tukihenkilö, sit pysty niinku lähtee, sit oli toinen joka tuli kaveriks, työntämään toisia vaunuja. Just sellanen arjen auttaminen oli se ajatus, et ei nyt aina iha uuvaha siihe. Äiti 1.

Ja sitte se, et ei ollu aikuiskontaktia oikein. Aika yksin se äiti on täällä sit koko päivän lasten kanssa, se on semmosta tietynlaista hoivaamista koko päivän ja koko ajan siinä lasten maailmassa et tavallaan itekin kaipas sitä, et olis joku semmonen ihminen, joka tulis joskus kahville ja sen kanssa sais vähän jutella. Äiti 1.

Et me toivottiin, että olis joku, joka tulis välillä ja olis kiinnostunu, mitä meille kuuluu ja että olis semmonen hetken aikaa semmonen henkilö, joka jaksais sen arjen. Äiti 2.

Et ois joku joka kattos sitte lasten perään aina silloin tällöin, ni saisi sitte keskittyä ihan vaa niihin omiin juttuihin. Äiti 3.

Ihan semmosta yhdessä oloa, niiku toinen käsipari siihen hetkittäin mukaan siihen ihan perus normi arkeen. Äiti 4.

Kyse ei ole kuitenkaan lastenhoidosta, vaan siitä, että pärjäis kaupassa ilman, että jokainen juoksee eri suuntaan. Äiti 5.

8.2 Kokemukset saadusta tuesta

Kaikissa perheissä perheummi oli työskennellyt sekä lasten että perheen äidin kanssa. Isä ei mistään perheestä ollut mukana toiminnassa. Kaikissa perheissä oli tavattu perheummin kanssa joko kerran viikossa tai joka toinen viikko. Tapaamiset perheummin kanssa jokaisessa perheessä olivat kestäneet yleensä noin 2–3 tuntia kerrallaan. Toiminta yhdessä perheummin kanssa oli ollut vaihtelevaa. Yhdessä perheummin kanssa äiti ja lapset olivat muun muassa tehneet retkiä kodin ulkopuolelle esimerkiksi puistoon ja kerhoon. Myös kauppareissut olivat olleet helpommin toteutettavissa. Äitien mielestä kodin ulkopuolelle lasten kanssa lähteminen on huomattavan paljon helpompaa, kun on toinen käsipari esimerkiksi työntämässä rattaita ja katsomassa lapsien perään. Perheummi oli kaikissa perheissä leikkinyt, pelannut ja viihdyttänyt lapsia, jonka aikana äiti oli esimerkiksi saanut ottaa pienet päiväunet, keskittyä kodinhoidollisiin askareisiin tai tehdä, keskittyä ja olla vain yhden lapsen kanssa kerrallaan. Perheummin myötä perheissä oli myös ollut mahdollista tehdä lasten kanssa jotain toiminnallista, vaativampaa aktiviteettia, kuten esimerkiksi askarrella tai leipoa. Toki perheummin kanssa oli perheissä vietetty myös ihan normaalia arkea ja yhdessäoloa. Kaiken kaikkiaan tapaamiset perheummin kanssa olivat aina jokaisessa perheessä odotettuja ja tapaamiset piristivät sekä lapsia että äitejä.

Et iha oon saanu nukkumisapua siitä. Muutaman kerran kävi sillee, et meillä oli ollu ihan hirveitä öitä, ni sit se (perheummi) tuli tähän ja sitten just et lapset on niiku nauttinu et ne sai sen aikuisen, jollakin oli aikaa lukee, joku ei aina pyöriny keittiössä tai pessy pylyjä tai ollu sen pienimän kanssa tai nukuttanu tai siivonnu tai näin. Et oli sit toinenki siinä päivällä, et lapset nautti siitä. se tuntu tosi suurelle jutulle sillo. Äiti 1.

Ensimmäisellä kerralla sillo ni ihan käytiin tuolla lasten kaa isommassa leikkipuistossa, ni hän (perheummi) oli sitte siellä mukana. Et se oli ihan kiva, et sai välillä keskittyä yhteen lapseen ja touhuta sitten sen kanssa. Ja sit ollaan askarreltu yks kerta. Tota sit ihan viimeisin kerta niin sillo leivottiin. Joo ja lapset tykkäs hirveesti, ku oli joku toinenki sitte siinä auttamassa siinä ku äiti, sai sitä huomioo. Äiti 3.

Meille kuitenkin on tosi iso juttu, et hän vaa on siinä mejän kanssa. Et se on niiku meille iha hirvittävän iso ilo. Äiti 4.

Mut siis kokonaisuus on, et jos on yksin lasten kanssa ja on just tommosii niiku arjen, et haluut vaikka välillä keskittyä yhteen lapseen tai leipoo lasten kaa tai mitä vaan, ni tää on ehottomasti se toiminta, mitä niiku kannattaa ottaa. Et jos et halua niiku lastenhoitoa, ni kaikki tämmöset siis auttaa tosi paljon, se on pieni asia mut joillekin se voi olla tosi suuri, niiku mulle. Äiti 5.

Perheiden äideistä oli ollut mukava huomata, kuinka lapset olivat kiintyneet perhekummiin ja kuinka tärkeäksi perhekummin rooli oli noussut lapsien mielissä. Perhekummit olivat toimineet ”korvaavina” mummoina perheille, kun oikeat mummot asuivat kaukana. Lapset perheissä olivat nauttineet saamastaan yksilöllisestä huomiosta. Äidit tunsivat jaksavansa arjessa paremmin, arjen suunnittelu oli ollut huomattavasti helpompaa ja apu, tuki ja toinen käsipari arjessa olivat olleet tarpeen ja yhteiset jutteluhetket tärkeitä. Äidit ajattelivat myös, että stressin väheneminen oli vaikuttanut positiivisesti myös lapsiin, sillä lapset aistivat äidin mielentilan herkästi. Äidit ajattelivat myös, että jo sen tietäminen, että on joku jolle voi soittaa, oli iso juttu. Yhteiset keskusteluhetket olivat perhekummin kanssa olleet mukavia, kun tiesi, että perhekummiin voi luottaa, vuorovaikutussuhde on tasavertainen ja voi oikeasti keskustella muistakin kuin pinnallisista asioista.

Ja sitte semmonen juttuapu. Semmonen, et ku tuntuu, että nyt ei oikeen hyvin mee tai haluis et ois joku aikuinen jolle puhua, ni sitte saatto soittaa, tuutko kahville. Eikä sen tarvinnu olla sen kummosta, se oli kaveri ja se tuntu tosi kivalle. Äiti 1.

Siis meillä on sillee hyvä semmonen suhde, et pystytään puhumaan niiku oikeista asioista, et ei oo mitenkää semmosta pinnallista liirumlaarumia, mutta sitte taas eihän hänen (perhekummi) tarkoitus oo kuitenkaa terapeutina toimia, et se sit molemminpuolinen sen vuorovaikutussuhde hänen kanssa. Äiti 4.

Nii se (perhekummi) on niiku mulle ystävä ja tavallaan niinku lapsille se on mummo. Ja sitte ne (lapset) aina oottaa, et millo tulee käymää. Äiti 1.

Lapsetkin nauttii näistä tilanteista paljon enempi. Totta kai se äitin stressi näkyy sitte päällepäin ku yrittää molempien kanssa ensin leipoo vaikka. Hyö (lapset) kyl nauttii enempi. Äiti 3.

No on siinä sillee ollu hyötyä, et miettii sitä, et jos sä teet kaiken yksin aivan yksin, ja vaikka se kävis kerran viikossa, ni jopa se yks päivä voi auttaa. Et jos mä meen ruokakauppaanki, mun ei tarvii enää miettii sitä, ni siitähän on ihan hirvee hyöty, jos kattoo eteenpäin. Äiti 5.

Tää on ehdottomasti parantanu mun jaksamista. Tosi paljon. Tavallaan mun ei tarvii sit enää murehtia, pitää hirvee mietintäsuunnitelma, et miten sä suunnittelet jonku asian, et sä saat sen tavallaan tehtyä. Äiti 5.

Kiva juttu, hirmu ihana juttu, et tämmösiä on, että varsinkii se korostuu tälle, ku lähtee toiselle paikkakunnalle, eikä oo sitä tukiverkostoa ympärillä ja sit se iskee vasten kasvoja, et mitä voi olla se lapsiperheen arki, ku oot ihan yksin. Tosi kiva, että tämmösiä on. Äiti 2.

Yhden perheen haastattelussa nousi ilmi, että äiti oli kokenut perhekummitoiminnan olleen hyvä ja toimiva osa monen tukitoimen kokonaisuutta. Äidin mielestä oli tärkeää, että on olemassa myös jotain toimintaa, jossa ”työntekijänä” on joku muu kuin ammattilainen. Toiminta ammattilaisten tekemään työhön verrattuna on ”kevyempää” ja äitinä toimintaan pystyy suhtautumaan rennommin. Yhden äidin mielestä oli korvaamattoman tärkeää saada perhekummilta positiivista palautetta omasta vanhemmuudesta. Äidistä tuntui, ettei sellaista palautetta saa riittävästi muilta aikuisilta.

Mutta siis tärkeintä, mitä mä oon ite saanu tästä on se positiivinen palaute, siitä äitiydestä ja vanhemmuudesta, koska vaikka ite tietää omat vahvuutensa, ni se et joku toinen aikuinen sanoo ne, ni on tosi iso juttu ja varsinki sillo, ku ei mee nii kauheen hyvin, ni et kuulee joltakin jotain positiivista siitä, mikä itelle kuitenkin kaikkein tärkein asia maailmassa. Toivottavasti kaikki perhekummit tekee niin, et se siis on vaan ihan hirvittävän tärkeä ja sitä vaan on niin vähän. Äiti 4.

Äitien mielestä vanhemmuuden roolia tuki se, että perhekummin kanssa pystyi avoimesti keskustelemaan kasvatuksellisista asioista ilman, että äidin mielipiteitä ja tapoja

oli arvosteltu. Tärkeää vanhemmuuden tukea ajatellen oli, että kemiat yhdessä perhekummin kanssa toimivat. Jokaiselle perheelle oli löytynyt sopiva vapaaehtoinen perhe-kummiksi. Perheet arvostivat perhekummeissa myös sitä, että vapaaehtoiset olivat jo elämää nähneitä, iäkkäämpiä naishenkilöitä.

Ja kyllähän se (perhekummi) piristi sit meitä kaikkia, se on sellanen jo luonteeltakiin, sit ku se tuli tänne ni, se osas tavallaan kuunnella ja osas olla mukana. Eikä oo semmonen, et arvostelee, perheet ei sitä kaipaa, et kukaan tulee arvostelemaan. Varmaan se just et, no meillä synkkas vaa hirveen hyvin yhteen. Äiti 1.

Hänel on meihin kaikkiin (äitiin ja lapsiin) semmonen omanlaisensa yhteys ja se toimii. Äiti 5.

No siis on se mulle aika iso tuki, et tota tietysti muutenki saa juteltua, mutta ku tää on luottamuksellinen, ni saa niiku juteltua ihan mitä vaan sitte sille perhekummille, ni sekin tuntuu, et se on mulle iso juttu. Äiti 4.

Että meillä on nyt kolmas mummo ja joskus oon sanonukin, että se paras mummo. Äiti 1.

8.3 Perhekummitoiminnan kehittäminen vanhemmuutta tukevammaksi

Äitien haastatteluissa nousi joitakin kehittämis ehdotuksia perhekummitoiminnasta. Kaksi äideistä oli sitä mieltä, että neuvolasta tulisi ohjata perheitä toiminnan pariin jo aikaisemmassa vaiheessa. Yhden perheen äidin mukaan äideillä ja akuutissa tilanteissa olevilla perheillä ei ole voimavaroja lähteä etsimällä etsimään tietoa vastaavista palveluista. Haastatteluissa nousi ilmi myös, että äitien mielestä neuvoloissa tulisi kartoittaa entistä paremmin haasteellisessa ja kuormittavassa elämäntilanteessa eläviä perheitä ja esimerkiksi tiedottaa jo raskausvaiheessa toiminnasta perheille. Ajateltiin myös, että on tärkeää järjestää perheen, perhekummin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton työntekijän kanssa välitarkastuksia toiminnassa, jolloin tarkasteltaisiin toiminnan tavoitteita yhdessä.

Ehkä semmoset perheet, joilta huomaa (neuvolassa), et ei oo ketään, kuka auttaa, ei nuku säännöllisesti, on aina väsyny, on vaativia lapsia, ni niitten kartottaminen ja jos sit näkee, et nyt tosissaan rupee uupumaan, ni aikasemmin vaan ohjaamaan eteenpäin. Esimerkiks tossa, ku tulee noi synnytysvalmennukset ja kurssit, ni niissä illoissa esimerkiks näistä asioista puhuminen ja esittely. Äiti 1.

Ku se oli se tilanne aika päällä, et sillo ku se on siinä aika akuutissa vaiheessa, ni tarviis jotakin sellasta, jos ei oo siinä arjessa nii mukana, ni ehkä semmosella perheellä ei oo nii hirveesti niitä voimavaroja lähtee sitte ettimää (tietoa). Äiti 2.

Mutta voisko siinä olla sitten aina vaikka puolen vuoden tai vuoden välein semmonen, et vois käydä taas yhdessä läpi se sen vetäjän kanssa, et olisko jotaki mitä kaipais lisää tai muutosta. Äiti 2.

Kaikki äidit ajattelivat, että perhekummitoiminnasta ei ole riittävästi tietoa helposti saatavilla. Äidit ajattelivat, että toiminnasta tulisi tiedottaa sellaisissa paikoissa, missä lapsiperheet käyvät ja asioivat (esimerkiksi leikkipuistot). Toiminnasta tiedottaminen tulisi tapahtua sekä Internetissä että paperisilla mainoksilla. Yksi äiti toivoi, että jatkossa Mannerheimin Lastensuojeluliitolla olisi enemmän vapaaehtoisia perhekummeja ja perhekohtaisia käyntejä voisi olla nykyistä enemmän. Samoin yhden äidin toiveena oli yhteisten tapahtumien järjestäminen kaikille alueella toimiville perhekummeille ja perheille, joiden myötä pääsisi verkostoitumaan muiden alueella elävien lapsiperheiden ja vapaaehtoisten perhekummien kanssa.

Ehkä tästä aika vähän on niiku tietoa saatavilla. Et mäki se ihan sattumalta sen huomasin ja sit se jäi johonki mun alitajuntaan. Äiti 2.

Miulla ei ollu tietosuutta koko tämmösestä perhekummitoiminnasta ennen ku ne siellä neuvolassa mainitsivat. Et siihe vois vähä paremmin tuoda ilmi jossain julkisesti, et on tämmönenki mahdollisuus. Äiti 3.

Oon positiivisesti yllättynyt tästä toiminnasta, vaikkei niiku alun perin tiennykkää ja oli ehkä vähän epäluulonen. Äiti 5.

Kyllä mun mielestä tiedotusta vois tehdä aina tehokkaammin sinne, missä ne perheet on jo valmiiks, että ihan semmosta paperimainontaa eikä vaan luottaa siihen Internetin ihmeelliseen maailmaan. Äiti 4.

Tietenkin varmaan jokainen vanhempi sanoo, mitä enemmän monta kertaa viikossa sen sais, ni sen helpommaks se menis, mut mä uskon, et resurssit ei vaan yksinkertaisesti riitä. Et toivottavasti tulis lisää ihmisiä, ketä haluis tehdä tämmöstä. Äiti 5.

Tietysti semmonenki ois hauska, jos joskus olis sitte yhteistä tapahtumaa, että ois niiku useempi perhe ja perhekummi, et ois joku yhteinen tapahtuma järkätty, joku isompi juttu. Äiti 4.

9 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten perhekummitoiminta ennaltaehkäisevänä tukitoimena tukee vanhemmuutta. Perhekummitoimintaa voitaisiin tutkia monesta näkökulmasta, me valitsimme opinnäytetyöhön vanhempien näkökulman. Tätä kautta uskoimme saavamme hyvän kuvan tämän päivän vanhemmuudesta, sen haasteista ja merkityksestä lasten hyvinvointiin, ja sitä kautta paljon eväitä omaan ammatillisuuteemme lapsi- ja perhelähtöiseen työhön. Aihe rajattiin vielä vanhemmuuden tukeen, sillä se on viimeaikaisia tapahtumia (lapsisurmat, sosiaalityöntekijöiden resurssipula ym.) ajatellen selkeästi tarpeellista ennaltaehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta katsasteltuna ja varhaisen tuen toimenpiteitä on tärkeää suunnata lasten lisäksi myös vanhempiin ja sitä kautta koko perheelle. Opinnäytetyön tavoitteeseen pyrimme pääsemään asetetun tutkimuskysymyksen avulla, eli kartoittamalla millaisia kokemuksia vanhemmilla oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminnasta vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta.

Opinnäytetyön lähtöolettamuksena oli, että perhekummitoiminta on laadukas ja tärkeä tukimuoto toiminnassa mukana olleille perheille sekä myös yhteiskunnallisesti hyödyllistä ja kannattavaa ennaltaehkäisevää työtä. Mielestämme lähtöolettaus oli tosi. Tutkimustuloksemme osoittavat, että perhekummitoiminnasta on ollut perheille hyötyä ja vanhempien hyvinvoinnista huolehtimalla pidetään huolta myös lapsista.

9.1 Opinnäytetyön tuloksien pohdinta

Tuloksiemme mukaan opinnäytetyöhön haastatellut perheet ovat kaikki kiitollisia saamistaan avusta. Häggman-Laitila ym. (2000, 14) mukaan lapsiperheiden vanhempien on todettu ottavan lisätukea mielellään vastaan. Kuten aikaisemmista tutkimustuloksista käy ilmi, varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat tarvitsevat ennaltaehkäisevää työtä, varhaista tukea ja matalan kynnyksen palveluita vanhemmuuden tueksi (esim. Kujanpää 2013, 6). Samoin aikaisempien tutkimustuloksien mukaan lapsiperheissä kaivataan lisätukea eniten muun muassa vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen ja hoitoon, sosiaaliseen verkostoon ja parisuhteeseen liittyvissä asioissa (Häggman-Laitila ym. 2000, 28). Lasten- ja kodinhoito on usein pääosin vain äitien vastuulla (Hannola 2012, 3). Tukea haetaan, koska tukiverkostot ovat vähäiset ja vanhemmat kaipaavat tukea vanhempana jaksamiseen (esim. Pelastakaa Lapset ry. 2011).

Tämän opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että perheiden syyt perhekummitoiminnan pariin hakeutumiseen ovat hyvin samankaltaisia aikaisempien tutkimustuloksien kanssa. Äidit olivat uupuneita, väsyneitä ja kokivat stressiä hoitaessaan lapsia ja pyörittäessään arkea päivät yksin, isien ollessa opiskelemassa, päivätöissä tai matkatyössä. Äidit tunsivat olevansa yksinäisiä viettäessään päivät lasten kanssa kotona ja kaipaivat aikuiskontakteja. Normaalit päivärutiinit, kuten ruuanlaitto ja lasten perushoidolliset tilanteet veivät paljon aikaa eikä äideillä riittänyt aika siihen, että kaikille lapsille voisi antaa riittävästi yksilöllistä huomiota tai syliä. Kaikkien perheiden lähellä olevat tukiverkostot olivat pienet tai olemattomat, nykyiset asuinpaikkakunnat olivat monelle perheelle kaukana esimerkiksi isovanhemmista ja muusta perheestä. Sekä aikaisemmat tutkimustulokset että tämän opinnäytetyön tulokset antavat merkkejä siitä, että ennaltaehkäisevän työn pariin hakeudutaan, koska halutaan välttää uupuminen (Kujanpää 2013, 6). Perheiden kokemusten mukaan tukihenkilötoiminta tukee vanhemmuutta (Vartiainen 2008, 2). Kuten meidänkin opinnäytetyöstä käy ilmi, erilaiset tukihenkilötoiminnat voivat toimia sellaisenaan ennaltaehkäisevänä tukimuotona tai ammatillisen avun lisänä (Laatunen & Lahdenperä 2011, 4). Opinnäytetyömme tuloksien mukaan on tärkeää olla myös kevyitä tukitoimia lastensuojelun raskaiden tukimuotojen rinnalla.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että vanhemmuutta ovat tukeneet sosiaaliset verkostot ja luottamuksellinen keskustelu-, lastenhoito- ja kodinhoidollinen apu (esim. Kujanpää 2013, 25, 27). Tukihenkilötoiminnan myötä äidit ovat saaneet kaipaamaansa

tukea, eli auttavan käsiparin, yhdessä tekemistä ja aikuista seuraa lievittämään äitien tuntemaa yksinäisyyttä ja väsymystä (Hannola 2012, 3). Opinnäytetyömme tuloksissa käy ilmi, että edellä mainittujen asioiden lisäksi perhekummitoiminta on tuonut helpotusta myös äitien tuntemaan uupumukseen ja stressiin. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että tukihenkilötoiminnan myötä usean perheen äitien hyvinvointi on lisääntynyt, äidit ovat jaksaneet paremmin vanhempana ja arki on helpottunut. Hyvinvointia on lisännyt muun muassa se, että tukihenkilötoiminnan myötä vanhemmat ovat saaneet omaa aikaa ja heidän tuntemansa yksinäisyys on vähentynyt. Kun tukihenkilö on työskennellyt lasten kanssa, ovat äidit saaneet mahdollisuuden irtaantua arjesta ja hoivavastuusta. (esim. Laatonen & Lahdenperä 2011, 41–42, 49.) Tukihenkilötoiminnan myötä äidit ovat saaneet mahdollisuuden keskittyä yhteen lapseen kerrallaan tai tehdä omia askareitaan (Vartiainen 2008, 23–24). Tulosten mukaan vanhemmat ovat kokeneet myös saavansa henkistä tukea tukihenkilön kanssa käytyjen vastavuoroisten keskustelujen kautta. Jo pelkkä tieto siitä, että tukihenkilölle voi tarpeen tullen soittaa, on antanut tukea. Kaiken kaikkiaan riittävän ajoissa tapahtuva matalan kynnyksen tuki on ollut toimivaa. (esim. Laatonen & Lahdenperä 2011, 41–42, 49.) Tukihenkilötoiminnan kautta myös lapset ovat saaneet muun muassa kaipaamaansa yksilöllistä huomiota ja aikuisen läsnäoloa (Vartiainen 2008, 23–24).

Tämän opinnäytetyön tulokset edellä mainittujen tuloksien kanssa ovat täysin vastaavat. Opinnäytetyömme tuloksien mukaan perhekummitoiminnan myötä äidit tunsivat jaksavansa arjessa paremmin, arjen suunnittelu oli helpottunut huomattavasti ja apu, tuki ja toinen käsipari arjessa olivat tarpeen ja yhteiset syvälliset keskustelut ja pienemmät jutteluhetket olivat tärkeitä. Tuloksista käy ilmi, että jo sen tietäminen, että oli joku jolle voi soittaa, merkitsi äideille paljon. Tärkeää perhekummitoiminnassa oli se, että suhde oli luottamuksellinen ja tasavertainen. Tuloksiemme mukaan vanhemmuuden roolia tuki se, että perhekummin kanssa pystyi avoimesti keskustelemaan kasvatuksellisista asioista ilman, että äidin mielipiteitä ja tapoja arvosteltiin. Kuten aikaisemmissa tutkimustuloksissa käy ilmi, myös meidän tuloksiemme mukaan lapset olivat hyötynneet perhekummitoiminnasta saatuaan lisää yksilöllistä huomiota. Äitien tuntema stressi vähentyi toiminnan myötä ja tämän äidit uskoivat vaikuttavan positiivisesti myös lapsiin.

Tutkimustuloksia vertaillen voidaan olettaa erilaisten tukihenkilötoimintojen olevan merkittävä, tarpeellinen ja tärkeä tukimuoto perheelle ja vanhemmuudelle. Tukihenkilötoiminnasta hyötyvät niin lapset kuin aikuisetkin. (esim. Pelastakaa Lapset ry. 2011.)

Varhaisen tuen ja perhetyön avulla perheiden elämänlaatu usein kohentuu (Häggman-Laitila ym. 2000, 176). Tukihenkilötoiminta saattaa mahdollisesti myös ennaltaehkäistä syvempien ongelmien syntyä ja vähentää raskaampien palvelumuotojen pariin hakeutumista (Häggman-Laitila ym. 2000, 176; Hannola 2012, 3).

Esimerkiksi Kujanpään (2013, 25, 27) tutkimustuloksista käy ilmi, että vanhempien mielestä tarvittavien palveluiden löytäminen on vaikeaa ja etteivät palveluntuottajat osaa ottaa perheitä ja vanhempia riittävän yksilöllisesti huomioon. Lapsiperheille suunnattuja palveluita tulisi tehdä monimuotoisemmaksi sekä tarjota niitä perheiden avuksi riittävän aikaisessa vaiheessa. Tärkeää olisi myös, ettei palveluiden saamiseksi edellytettäisi lastensuojelun asiakkuutta. (Kujanpää 2013, 25, 27.) Tulokset meidän ja aikaisempien tutkimusten välillä olivat yhteneväisiä tukipalveluiden saamisen näkökulmasta vain siinä, että perheitä tulisi ohjata perhekummitoiminnan pariin yhä aikaisemmassa vaiheessa. Tuloksiemme mukaan neuvolassa tulisi kartoittaa entistä paremmin haasteellisessa ja kuormittavassa elämäntilanteessa eläviä perheitä ja esimerkiksi tiedottaa perheille toiminnasta jo raskausvaiheessa.

Opinnäytetyömme tuloksista käy ilmi, että perhekummitoiminnasta ei ole riittävästi tietoa helposti saatavilla. Toiminnasta tulisi tiedottaa sellaisissa paikoissa, missä lapsiperheet käyvät ja asioivat (esimerkiksi leikkipuistot). Toiminnasta tiedottaminen tulisi tapahtua sekä Internetissä että paperisilla mainoksilla. Opinnäytetyön tuloksissa perheet toivoivat perhekummisuhteesta pysyvää ihmissuhdetta ja toivottiin myös, että jatkossa Mannerheimin Lastensuojeluliitolla olisi enemmän vapaaehtoisia perhekummeja, jonka myötä perhekohtaisia käyntejä voisi olla nykyistä enemmän. Myös aikaisempien tutkimustuloksien mukaan perheissä on toivottu, että tukihenkilöt antaisivat toiminnalle enemmän aikaa ja sitoutuisivat toimintaan pitkäksi ajanjaksoksi. Toimintaa tulisi äitien mielestä mainostaa tehokkaammin, jotta vapaaehtoisia saataisiin toimintaan mukaan enemmän. (Laatunen & Lahdenperä 2011, 50.) Näiden lisäksi opinnäytetyömme tuloksissa käy ilmi myös, että perheen, perhekummin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton työntekijän kanssa tulisi järjestää välitarkastuksia toiminnassa, jolloin tarkasteltaisiin toiminnan tavoitteita yhdessä. Kehittämissuhteiden tuloksissa mainittiin myös, että verkostoitumista alueella elävien lapsiperheiden ja vapaaehtoisten perhekummien kanssa edistäisi yhteisten tapahtumien järjestäminen.

Opinnäytetyömme tulosten perusteella vanhemmuutta tukevat yllättävän yksinkertaiset asiat. Vanhemmat eivät aina välttämättä kaipaa tukihenkilöltään hienojen työmenetelmien ja työvälineiden hallintaa, vaan tukeminen lähtee täysin arkisista asioista. Esimerkiksi kuunteleminen ja tasavertainen keskustelu ovat äitien mielestä tehokkaita työmenetelmiä. Myös lastenhoito- ja kodinhoitoapu, jota tukihenkilöltä saa, on vanhemmille tärkeää omaa jaksamista ajatellen. Positiivisen palautteen antaminen parhaansa arjessa tekeville vanhemmille antaa uutta puhtia vanhempana toimimiseen. Yksinkertainen työntekijän kanssa yhdessä oleminen ja tekeminen äitien mielestä on mieluista.

Opinnäytetyömme tulokset ovat hyvin yhteneväisiä aikaisempien tutkimuksien ja tutkimustuloksien kanssa. Emme usko, että saamiemme tutkimustuloksia voidaan yleistää, sillä opinnäytetyön otanta oli melko pieni. Uskomme kuitenkin, että tulokset antavat jotain viitettä siitä, mitä monet lapsiperheen vanhemmat voivat kaivata tuekseen, sillä tulokset olivat keskenään niin yhteneväiset. Vaikka opinnäytetyö ei varsinaisesti anna paljon uutta tietoa työelämäkumppanillemme, uskomme että se hyötyy tuloksista, etenkin kehittämisosuudesta. Vaikka tukihenkilötoimintaa yleisesti on tutkittu paljon, ei tilanne ole sama Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminnan kohdalla. Tämän opinnäytetyön kautta Mannerheimin Lastensuojeluliitto saa arvokasta palautetta perhekummitoiminnasta ja tulokset vahvistavat entisestään sitä, että myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestämä perhekummitoiminta on hyödyllinen ja kannattava ennaltaehkäisevä tukitoimi.

9.2 Opinnäytetyön prosessi ja jatkotutkimusehdotukset

Aineiston keruutapaa pohtiessa puntaroimme kahden vaihtoehdon välillä. Ajattelimme, että aineisto olisi järkevää hankkia joko postitse lähetettävien kyselylomakkeiden tai haastatteluiden avulla. Lopulta päädyimme valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Mielestämme ratkaisu oli oikea, vaikka haastateltavien saaminen tuntuikin jossain vaiheessa vaikealta. Kyselylomakkeeseen vastanneiden määrä olisi voinut olla liian vähäinen tutkimuksen tekoon. Teemahaastattelut olivat hyvä menetelmä mielipiteiden ja kokemusten keräämiseen. Teemahaastattelun avulla opinnäytetyön aihetta pystyttiin käsittelemään perheiden kanssa hyvin vapaasti, ilman tiukkaa struktuuria. Tällä valinnalla varmistimme myös sen, että haastatteluaineiston täydentäminen jälkikäteen olisi ollut mahdollista, mikäli siihen olisi ollut tarvetta.

Kaikki perheet osallistuivat haastatteluihin vapaaehtoisesti. Haastattelutilanteista pyrimme luomaan perheille mahdollisimman mukavat, pohjustimme tulevaa haastattelua ennen varsinaista haastattelutilannetta, haastattelut toteutettiin perheiden kotona heille turvallisessa ympäristössä ja keskustelimme perheiden kanssa myös muuta, emme vain menneet, tehneet haastattelua ja lähteneet. Haastatteluissa ei jouduttu esittämään perheille paljoa tarkentavia tai ohjaavia kysymyksiä. Käsiteltävien teemojen esittelyn jälkeen oli perheiden helppo keskustelunomaisesti kertoa meille, miksi he ovat päätyneet perhekummitoiminnan pariin, millaisia kokemuksia heillä oli perhekummitoiminnasta saadusta tuesta ja miten he kehittäisivät toimintaa enemmän vanhemmuutta tukevaksi.

Yhteistyö työelämäkumppanin kanssa toimi, vaikkakin työelämäohjaajan työkiireet ja vaihtuminen kesken opinnäytetyöprosessin hidastivat prosessin etenemistä huomattavasti. Ajatuksenamme alun perin oli, että saatekirje lähetettäisiin kaikille Mikkelin alueella perhekummitoiminnan parissa oleville perheille. Työelämäohjaajan päätöksestä saatekirje lähetettiin kuitenkin vain sellaisille perheille, joiden hän uskoi osallistuvan opinnäytetyön toteutukseen. Emme tiedä tarkkaa määrää perheistä, joille saatekirje on lähetetty Mikkelin alueella. Opinnäytetyön alkuperäiseltä toteutusalueelta emme loppujen lopuksi saaneet haastateltaviksi kuin kaksi perhettä ja kesken opinnäytetyöprosessin jouduttiinkin laajentamaan otantaa koko Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin alueelle, lukuun ottamatta Pohjois-Savon aluetta, jossa toiminta ei ollut vielä käynnistynyt. Järvi-Suomen piirin alueella toiminta oli ollut pisimpään käynnissä Mikkkelissä ja muualla sitä oli vasta aloitettu. Koska haastateltavien otanta laajeni Mikkelin ulkopuolelle, ei meidän enää ollut mahdollista saada haastateltaviksi perheitä, jotka olisivat olleet pitkään perhekummitoiminnan parissa. Emme kuitenkaan usko tällä olleen vaikutusta opinnäytetyön tuloksiin, sillä vastaukset olivat melko yhteneväisiä, huolimatta siitä kuinka pitkään perheet olivat olleet toiminnassa mukana.

Kirjoitusprosessi eteni hyvin sujuvasti. Kirjoitusprosessia ajatellen oli tärkeää se, että tutkimuskysymys ja alakysymykset olivat tarkkaan mietityt ja aihe oli rajattu selkeästi. Kun sekä tutkimus- että alakysymykset olivat loppuun saakka mietityt ja hiotut, pystyttiin haastatteluista rakentamaan toimivat. Näin pystyttiin myös varmistamaan, että aineistonkeruuvaiheessa saadaan käyttökelpoisia vastauksia. Aiheen selkeä rajausta helpotti asiasanojen asettamista, teoretiedon etsimistä ja aiheesta pysymistä. Työelämäkumppanin haasteellisesta aikataulusta ja sen aiheuttamista työskentelytauoista johtuen, ei opinnäytetyön aktiivinen työskentelyvaihe kestänyt pitkään. Menneen reilun vuoden

aikana olimme usein tilanteessa, jolloin emme voineet työstää opinnäytetyötä eteenpäin tai olimme epävarmoja siitä, saadaanko opinnäytetyöhön riittävästi haastateltavia. Prosessin aikana teimme kuitenkin paljon työtä ”henkiselä” tasolla ja keskustelimme aiheesta työparina. Myös täällä ei-aktiivisella työvaiheella oli suuri merkitys aiheen sisäistämisen, prosessoimisen ja ammatillisen kasvun kannalta. Opinnäytetyöprosessin aikana työskentelimme ja kirjoitimme pääosin yhdessä, joitakin teoriaosuuksia jaoimme siten, että työskentelimme yksin. Yhteistyömme työparina prosessin aikana toimi saumattomasti, kävimme prosessin aikana paljon keskustelua aiheesta ja työstä ja työskentely oli sujuvaa.

Opinnäytetyöprosessin aikana työskentelimme eettisesti. Opinnäytetyötä teimme rehellisyyden ja luottamuksellisuuden periaatteita noudattaen. Kunnioitamme opinnäytetyöhön osallistuneita perheitä ja esittelimme tulokset sellaisena kuin ne on meille kerrottu. Saatuja tuloksia ei esimerkiksi ole vääristelty Mannerheimin Lastensuojeluliiton kannalta edullisemmiksi. Jokaisella haastatteluihin osallistuneella perheellä oli samanlaiset mahdollisuudet osallistua haastatteluun ja kaikille on esitetty samat kysymykset. Opinnäytetyöstä ei käy ilmi haastatteluihin osallistuneiden perheiden henkilöllisyyttä tai muita tunnistetietoja. Haastatteluäänitteet tai litteroitu aineisto ei ole, eikä tule olemaan, kenenkään muun kuultavissa tai nähtävissä ja nämä saamamme materiaalit tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua.

Haastattelujen teon jälkeen pohdimme, vaikuttiko haastateltavien asennoitumiseen ja sitä kautta vastauksiin se, että me haastattelijan roolissa olimme tavallaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton lähettämiä. Kaikki vastaukset olivat hyvin positiivissävytteisiä ja meistä tuntui välillä, että vanhemmilla oli tarve kehua toimintaa, koska he olivat kiitollisia saamastaan tuesta. Tästä huolimatta vastauksia saatiin myös kysymykseen toiminnan kehittämisideoista. Emme voi tietää, vaikuttiko opinnäytetyön tuloksiin se, että saatekirje ei ohjautunut kaikille Mikkelin vapaaehtoiskeskuksen tai muille Järvi-Suomen piirin alueella toiminnassa mukana oleville perheille. Tutkimuskohteen ulkopuolelle on voinut jäädä perheitä, joilla olisi mahdollisesti voinut olla hyvin eriäviä ajatuksia perhekummitoiminnasta ja sen kehittämisestä. Vaikka saatuja tuloksia ei ole vääristelty, emme voi taata sitä, etteivätkö omat ennakko-olettamuksemme ja ajatuksemme vaikuttaneet tuloksien analysointiin millään tavoin. Oletimme, että haastatteluissa esitetyt kysymykset ja teemat olivat helposti ymmärrettäviä, mutta perheet ovat voineet

ymmärtää ne eri tavoin. Olemme voineet hyvin jättää huomiotta joitakin perheiden mielestä tärkeitä asioita, joita olemme pitäneet epäolennaisina tuloksia analysoitaessa.

Opinnäytetyön aiheesta voisi olla hyvä tehdä tutkimus myös perheiden lasten ja/tai heidän kanssaan työskennelleiden perhekummien näkökulmasta. Eri näkökulmia tarkastellessa saataisiin perhekummitoiminnasta, sen hyödyistä ja kehittämistarpeista kattavampi kuva. Voitaisiin tutkia ajattelevatko lapset todella, että vanhempien hyvinvoinnista huolehtimalla pidetään huolta myös lapsista ja millaisena perheen tilanne näyttäytyy perheen ulkopuolisen silmin. Opinnäytetyön tuloksista käy selkeästi ilmi, että lapsiperheille tarkoitettuja palveluita ja tukitoimia ei ole tavallisten perheiden helppo löytää ja niitä mainostetaan liian vähän. Selkeästi olisi tarvetta koota tietyn alueen lapsiperheille tarjolla olevat palvelut ja tukitoimet yhteen. Päivähoitoon, neuvolaan tai vastaavaan voisi tehdä esimerkiksi esitteen, jota voitaisiin jakaa kaikille lapsiperheille. Tämän myötä lapsiperheet olisivat tietoisempia olemassa olevista palveluista ja tukimuodoista ja se lisäisi tietoisuutta erilaisista palveluista myös lapsiperheiden kanssa työskentelevien keskuudessa.

LÄHTEET

Airola, Outi 2014. Facebook-äidit kehittivät pika-avun uupumustilanteisiin. MTV Uutiset. WWW-dokumentti. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/facebook-aidit-kehittivat-pika-avun-uupumustilanteisiin/4567114>. Päivitetty 29.11.2014. Luettu 30.11.2014.

Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Autio, Raisa 2014. Heinola teki historiallisen liikkeen lastensuojelussa – 10 uuden työntekijän palkkaaminen kannatti. Yle Uutiset. WWW-dokumentti. http://yle.fi/uutiset/heinola_teki_historiallisen_liikkeen_lastensuojelussa_10_uuden_tyontekijan_palkkaaminen_kannatti/7657477. Päivitetty 28.11.2014. Luettu 30.11.2014.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut 2015. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/esimerkkeja-ehkaisevan-lastensuojelun-toimintamuodoista/avoimet-varhaiskasvatuspalvelut>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.1.2015.

Ehkäisevä lastensuojelu 2014. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/> Päivitetty 4.4.2014. Luettu 12.4.2014.

Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet 2012. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/> Päivitetty 3.12.2012. Luettu 12.4.2014.

Ehkäisevän työn toteuttaminen 2012. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/toteuttaminen/> Päivitetty 30.10.2012. Luettu 12.4.2014.

Esimerkkejä ennaltaehkäisevän lastensuojelun toimintamalleista 2015. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/esimerkkeja-ehkaisevan-lastensuojelun-toimintamuodoista>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.1.2015.

Eskola, Jari, Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Franska, Johanna, Haataja-Nurminen, Raija, Henriksson, Petra, Maanpää, Minna, Rippstein, Katja, Sourander, Johanna 2009. ”Vauva vaan muuttaa sitä arkee...” Vauvaperhe-hanke 2005–2009. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri. PDF-dokumentti. http://varsinaissuomenpiiri-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/6105ae7adc6c1ba8bddcd9c57351778f/1420981635/application/pdf/123458/MLL_Loppuraportti_Tiivistetty.pdf. Päivitetty 12.10.2009. Luettu 11.1.2015.

Hannola, Tarja 2012. Tuettavien lasten ja heidän huoltajiensa kokemuksia sosiaalisesta tuesta Tukihenkilöverkko Lapin lapsiperheille -projektissa. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Terveystuen edistämisen koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44853/Hannola_Tarja.pdf?sequence=1. Päivitetty 2012. Luettu 11.1.2015.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Häggman-Laitila, Arja, Ruskomaa, Leena, Euramaa, Katri-Ina 2000. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Käpylä Print Oy.

Juntunen, Jenni 2014. Toinen aikuinen. Yhteishyvä helmikuu 2014, 6–7.

Järvinen, Ritva, Lankinen, Aila, Taajamo, Terhi, Veistilä, Minna, Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell Oy.

Kananen, Jorma 2008. Kvali: Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kujanpää, Terhi 2013. Varhainen tuki vanhemmuutta tukemassa. Perhetyön piirissä olevien varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien kokemuksia varhaisesta tuesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57832/Terhi_Kujanpaa_c10967.pdf?sequence=1. Päivitetty kevät 2013. Luettu 12.4.2014.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot 2014. Virsta virtual statistics. WWW-dokumentti. <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>. Ei päivitystietoa. Luettu 12.4.2014.

Laatunen, Katja, Lahdenperä, Linda 2011. ”Se vahva side mikä meillä on, niin sitä ei kukaan tule rikkomaan”. Vanhempien kokemuksia Säröperheelle tueksi - projektin tukihenkilötoiminnasta. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26143/Laatenen_Katja_%20Lahdenpera_Linda.pdf?sequence=1. Päivitetty kevät 2011. Luettu 12.4.2014.

Laine, Eeva-Maija, Mattila, Laura, Voutilainen, Noora 2009. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden avoimen ja matalan kynnyksen palveluiden kartoitus Keski- ja Länsi-Uudenmaan alueella. Diakonia-Ammattikorkeakoulu. DIAK Etelä. Järvenpää. PDF-dokumentti. http://www.sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/kartoitus_lansikeski-uusimaa0509.pdf. Päivitetty 2009. Luettu 16.1.2015.

Lammi- Taskula, Johanna, Bardy, Marjatta 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari, Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino. 60.

Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari, Ahlström, Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.

Lammi-Taskula, Johanna, Salmi, Minna 2009. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari, Ahlström, Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino. 50.

Lapsiperheiden kotipalvelu ja ehkäisevä toimeentulotuki 2015. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/esimerkkeja-ehkaisevan-lastensuojelun-toimintamuodoista/lapsiperheiden-kotipalvelu-ja-ehkaiseva-toimeentulotuki>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.1.2015.

Lapsiväestön hyvinvoinnin edistäminen 2012. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/hyvinvoinninedistaminen/>. Päivitetty 30.10.2012. Luettu 12.4.2014.

Lastensuojelu 2013. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>. Päivitetty 25.11.2014. Luettu 6.1.2015.

Lastensuojelulaki 88/2010. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P3> Ei päivitystietoa. Luettu 12.4.2014.

Lastensuojelulaki 417/2007. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P3> Ei päivitystietoa. Luettu 12.4.2014.

Lastensuojelun resurssit lujilla - Lasta ei ehditä aina edes kuulla 2014. Kaleva. Verkko-lehti. <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/lastensuojelun-resurssit-lujilla-lastai-ehdita-aina-edes-kuulla/682620/>. Päivitetty 28.11.2014. Luettu 11.1.2015.

Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistyö - kasvava voimavara? Tampere: Mainosmakasiini.

Lisää matalan kynnyksen palveluita perheiden tueksi 2013. Keskisuomalainen. Verkko-lehti. <http://www.ksml.fi/mielipide/paakirjoitukset/lisaa-matalan-kynnyksen-palveluja-perheiden-tueksi/1285247>. Päivitetty 7.1.2013. Luettu 14.1.2015.

MLL edistää lapsiperheiden hyvinvointia 2014. Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. <http://www.mll.fi/mll/>. Ei päivitystietoa. Luettu 12.4.2014.

MLL: Varhainen tuki pelastaisi perheitä 2014. MTV Uutiset. WWW-dokumentti. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/mll-varhainen-tuki-pelastaisi-perheitä/4568656>. Päivitetty 30.11.2014. Luettu 30.11.2014.

Myöhänen, Kati 2014. Kuopiossa jo useita perheitä odottaa palvelua – MLL tuo perhekummeja lapsiperheiden tueksi. Yle Uutiset. WWW-dokumentti. http://yle.fi/uutiset/kuopiossa_jo_useita_perheitä_jonottaa_palvelua_mll_tuo_perhekummeja_lapsiperheiden_tueksi/7648219. Päivitetty 25.11.2014. Luettu 20.1.2015.

Möttönen, Sakari, Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Palvelukokonaisuudet 2015. Lapset, nuoret ja perheet. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus/palvelukokonaisuudet>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.1.2015.

Pelastakaa Lapset ry 2011. Tukihenkilötoiminta – Tukea, iloa ja mukavia hetkiä perheen arkeen! PDF-dokumentti. http://pelastakaalapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/33aed354b8999d177e5a41564273cc1d/1420977790/application/pdf/538279/Tukihenkil%C3%B6toiminta_raporti%202011%20%28Paula%20Marjomaa%29.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 11.1.2015.

Perhekummi- ja tukihenkilötoiminta 2014. Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. <http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/toiminta/perhekummi-ja-tukihenkilotoimint/>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.12.2014.

Perhekummit tarjoavat tukea lapsiperheille 2014. Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/perhekummit/>. Ei päivitystietoa. Luettu 12.4.2014.

Perälä, Marja-Leena, Salonen, Anne, Halme, Nina, Nykänen, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Pietilä, Jari 2013. Perhekummi ei ole lastenhoitaja eikä terapeutti. Helsingin Uutiset. WWW-dokumentti. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/261396-perhekummi-ei-ole-lastenhoitaja-eika-terapeutti>. Päivitetty 23.10.2013. Luettu 12.4.2014.

Pihlaja, Ritva 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Kaks – kunnallisan alan kehittämissäätiö. PDF-dokumentti. <http://www.kaks.fi/sites/default/files/Tutkimusjulkaisu%2061.pdf>. Päivitetty syksy 2010. Luettu 11.1.2015.

Raittila, Elina 2014. Aikuinen, anna aikaasi! Länsi-Savo 7.12.2014, 12.

Rautiainen, Mari 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Käyttäjän opas 2. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Hakapaino Oy.

Rönkä, Anna, Kinnunen, Ulla 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Rönkä, Anna, Viheräkoski, Johanna, Litsilä, Riikka, Poikkeus, Anna-Maija 2002. Nuoret ja vanhemmat perhesuhteiden muutoksessa. Teoksessa Rönkä, Anna, Kinnunen, Ulla (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. 59.

Saarnio, Tuula 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa Puonti, Annamaija, Saarnio, Tuula, Hujala, Anne (toim.). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 241–244.

Seppelin, Markus 2011. Sosiaali- ja terveysalan kansalaisjärjestöt sosiaali- ja terveysministeriön kumppaneina. Sosiaali- ja terveysministeriön järjestöpoliittiset linjaukset. Sosiaali- ja terveysministeriö. Raportteja ja muistiot 2011:5. PDF-dokumentti.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3320152&name=DLFE-15563.pdf. Päivitetty 14.4.2011. Luettu 5.1.2015.

Sosiaalihuoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja 2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1899857#fi>. Päivitetty 30.12.2014. Luettu 11.1.2015.

Sourander, Johanna. Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Esittelymateriaali.

Sourander, Johanna 2011. MLL:n lapsiperheiden tukihenkilötoiminta. Taustaa, raameja ja käytännön vinkkejä tukihenkilötoiminnan ohjaajalle. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Käsikirja.

Syrjänen, Johanna (toim.) 2010. Tukihenkilötoiminnan laatukäsikirja Tuexi. Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry. Turku: Paino-Kaarina.

Talentian tiedotteet 2012. Sosiaalityöntekijöistä pulaa lastensuojelussa - aloituspaikkoja lisättävä sosiaalityöhön. WWW-dokumentti. http://www.talentia.fi/ajankohdasta/talentian_tiedotteet/sosiaalityontekijoista_pulaa_lastensuojelussa_-_aloituspaikkoja_lisattava_sosiaalityohon.2830.news. Päivitetty 30.5.2012. Luettu 11.1.2015.

Tapio, Nina, Seppänen, Paula, Hyppönen, Tuula, Janhunen, Tarja, Prusila, Leila, Salo, Saara, Toivanen, Riikka, Vilén, Marika 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Vilén, Marika, Seppänen, Paula, Tapio, Nina, Toivanen, Riikka (toim.). Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Oy Nord Print Ab. 126, 130.

Tilastokeskus 2014. Lapsiperheiden määrä vähenee edelleen. WWW-dokumentti. http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tie_001_fi.html. Päivitetty 23.5.2014. Luettu 6.1.2015.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.

Törrönen, Maritta, Vornanen, Riitta 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula, Hujala, Anne (toim.). Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 154.

Vaikuttavuus ja kustannukset 2014. Hyvinvointi- ja terveyserot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/seuranta-ja-vaikuttavuus/vaikuttavuus-ja-kustannukset>. Päivitetty 16.12.2014. Luettu 6.1.2015.

Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu 2015. Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. <http://www.mll.fi/mll/auttavatpuhelimet/vpn/>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.1.2015.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013. Vanhemmuuden roolikartta. WWW-dokumentti. <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.1.2015.

Vartiainen, Emma 2008. Tukihenkilötoiminta vanhemmuuden tukena Lähemmäksi perhettä- projektissa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Vertaisryhmät 2015. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. <http://www.mll.fi/perheille/vertaisryhmat/>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.1.2015.

Vilén, Marika, Hansen, Maija, Janhunen, Tarja, Kytöpuu, Katri, Salo, Saara, Seppänen, Paula, Seppänen, Sami, Tapio, Nina 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, Marika, Seppänen, Paula, Tapio, Nina, Toivanen, Riikka. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Oy Nord Print Ab. 10, 1

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Järvi-Suomen piiri

Toiminnanjohtaja Minna Lemmetyinen

Mikkeli

4.6.2014

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomi (AMK) opiskelijaa Mikkelin ammattikorkeakoulusta, Ulla Häkkinen ja Nelli Miettinen. Tavoitteenamme on valmistua joulukuussa 2014. Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, mikä Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekummitoiminnasta tekee vanhempien mielestä vanhemmuutta tukevaa toimintaa. Haluamme myös tietää, miten vanhempien mielestä toimintaa voisi kehittää yhä enemmän vanhemmuutta tukevaksi toiminnaksi. Tämän tutkimuslupa-anomuksen liitteenä on opinnäytetyömme suunnitelma.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus ja keräämme aineiston tekemällä teemahaastattelun viidelle työelämäkumppanimme ennalta valitsemalle MLL:n Järvi-Suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskuksen alueella perhekummitoiminnassa mukana olleille/ olleelle perheelle.

Tutkijoina meitä sitoo vaitiolovelvollisuus ja käsittelemme tietoja luottamuksellisesti ammattikorkeakoulumme eettisten periaatteiden mukaisesti. Haastateltavien henkilöllisyydet eivät tule opinnäytetyössämme ilmi.

Opinnäytetyömme tulokset on tarkoitus julkistaa lokakuussa 2014.

Opinnäytetyötämme ohjaa Seija Nissinen

Anomme Teiltä kohteliaimmin lupaa toteuttaa opinnäytetyötutkimusta loppuvuoden 2014 aikana.

Ystävällisin terveisin

Ulla Häkkinen

Nelli Miettinen

TUTKIMUSLUPA

Myönnän sosionomiopiskelijoille Ulla Häkkinen ja Nelli Miettinen tutkimusluvan liittyen heidän opinnäytetyöhönsä aiheesta "Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta vanhemmuuden tukena".

Kuopiossa 10.6.2014
Paikka & aika

Minna Lemmetyinen

Toiminnanjohtaja, MLL Järvi-Suomen piiri

Moikka!

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomi- opiskelijaa Mikkelin ammattikorkeakoulusta, Ulla & Nelli, jotka kaipaavat kipeästi apuanne! Opintomme ovat opinnäytetyötä vaille valmiit. Lähestymme Teitä näin kirjeitse, toivoen osallistumistanne osaksi opinnäytetyötämme.

Opinnäytetyömme teemme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi- suomen piirin Mikkelin vapaaehtoiskeskukselle. Opinnäytetyömme käsittelee MLL:n perhekummitoimintaa (entiseltä nimeltään lapsiperheiden tukihenkilötoiminta). Opinnäytetyön aiheenamme on ”Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta vanhemmuuden tukena”. Opinnäytetyömme tarkoituksena on siis selvittää teidän, vanhempien kokemuksia siitä, miten perhekummitoiminta on tukenut ja auttanut teitä vanhempina. Ja myös kartoittaa, miten te kokisitte että perhekummitoimintaa voitaisiin kehittää entistä enemmän vanhemmuutta tukevaksi toiminnaksi.

Opinnäytetyömme aineiston haluamme kerätä haastattelujen avulla, jotka tehdään yhdessä sovittuna ajankohtana haluamassanne paikassa. Haastattelu on mahdollista suorittaa myös puhelimitse, mikäli kasvokkain tapaaminen ei jostain syystä onnistu. Yhteistyössä opinnäytetyössämme on Mikkelin vapaaehtoiskeskukselta perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Nykyisen koordinaattorin siirtyessä toisten haasteiden pariin, työelämäohjaajanamme jatkaa hänen seuraajansa. Haastatteluja tehdään tällä hetkellä toiminnassa mukana oleville, mutta myös jo toiminnan lopettaneille perheille.

Kaikki saamamme tiedot käsittelemme luottamuksellisesti ja anonymisti. Haastatteluihin osallistuneiden perheiden nimiä tms. henkilöllisyyttä paljastavia tietoja ei tule meitä ja työelämäkumppaniamme lukuun ottamatta kenenkään muun tietoon. Me olemme opinnäytetyötä tehdessämme salassapitovelvollisia. Osallistumisenne haastatteluunne on tärkeää opinnäytetyömme, mutta myös perhekummitoiminnan kehittämisen kannalta. Mikäli teillä on jotain kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä jompaankumpaan meistä tai MLL:n perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattoriin (yhteystiedot poistettu): Tapaamisiin ! Ulla Häkkinen ja Nelli Miettinen.

TEEMAHAASTATTELU

Millainen perheen lähtötilanne oli ennen toiminnan aloitusta?

- Ketä perheeseen kuuluu? Iät?
- Miksi toiminta oli perheelle tarpeen?
- Perhekummitoiminnalle asetetut tavoitteet?
- Mitä kautta perhe on päätenyt toiminnan pariin?

Konkreettiset kokemukset toiminnasta

- Miten pitkään toiminta on jatkunut?
- Kuinka usein perhekummi käy perheessä?
- Mitä perhekummin kanssa on tehty?
- Kenen kanssa kummi työskentelee?

Millainen perheen tilanne on nyt/ toiminnan päättyttyä?

- Mitä hyötyä toiminnasta on ollut?
- Miten tilanne on muuttunut toiminnan aloittamisen jälkeen?
- Onko perhekummitoiminta ollut sopiva tukimuoto?

Miten perhekummitoimintaa voisi kehittää enemmän vanhemmuutta tukevaksi toiminnaksi?

- Toiminnan aloittamisen prosessi?